



LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ

GODINA XX

BROJ 4

SADRŽAJ

	STRANA
1. Podjimo u Prag!	89
2. Kroz sokolsku prošlost...	91
3. Zapis mladog nacionaliste	93
4. Uskrsnuće	95
5. Na raskrsnici	96
6. Spominu brata Slavomira Kratochvila	97
7. Simfonija	100
8. Majka	101
9. Genijalnost i prosječnost	101
10. Lužičko-srpske bajke	103
11. Naši pesnici: Srećan Uskrs! — Pokošeni cvet. — Fiat. — U Prag! — Prve laste. — Ustajte, braćo! — Пролетна песма. — Истина. — Sokolu. — Соко диже. — Zgodnje jutro. — Краљу Соколу. — Doći će sunčani dani. — Kukavica. — Starom prijatelju. — U vrtlogu bijede. — Astrum	104
12. Radovi našeg naraštaja: Miškove počitnice. — Sokolski naraštaj u Splitu. — S izleta. — Povodom stote godine fotografije	112
13. Glasnik: X sveslavenski svesokolski slet u Pragu. — Uputstva za učestvovanje naraštaja na X svesokolskom sletu u Pragu od 24—30 juna o. g. — Vojska na X svesokolskom sletu u Pragu. — 12-godišnja Aljehinova protivnica u šahu. — Radio u službi nastave. — Zrinjsko-Frankopanski dan. — Za šalu	117

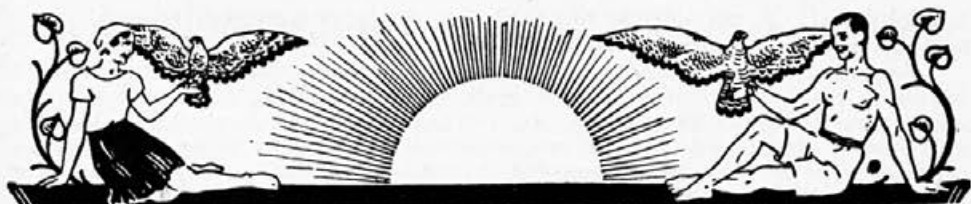
»Sokolić« izlazi na kraju svakoga meseca. Godišnja pretplata Din 20.—, polugodišnja Din 10.—, pojedini broj Din 2.—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave: Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312. Račun pošt. štedionice 12.943.

Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Franc Štrukelj).



U LJUBLJANI, APRIL 1938
GODINA XX • BROJ 4

PODJIMO U PRAG!

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

Dani velikog svesokolskog, po redu desetog sleta, sve više se približuju. Ubrzo će doći konac školske godine kada će početi veliki dani u zlatnom Pragu, metropoli Sokolstva i kolevci velike sokolske misli. U srcu svakog Sokola gori živa želja, da pođe na ovaj slet zajedno s ostalom braćom i sestrama iz svih krajeva Otadžbine, a također i sa Sokolima iz Poljske i Junacima iz Bugarske.

Pre velikih sletskih dana održaće se naraštajski slet, koji će također privući velika mnoštva Sokolstva u zlatni Prag. Naraštaj bratske Češkoslovenske obce sokolske dočekaće raširenih ruku braću naraštajce iz Jugoslavije, Poljske i Bugarske. Svi će se starati, da za naraštajskih sletskih dana bude što ugodniji boravak gostima iz svih krajeva slovenskih zemalja. Znam, da svaki naš naraštajac i naraštajka iz Jugoslavije želi poći na naraštajski deo vlesleta svega Sokolstva u Pragu, pa kome to bude ikoliko moguće, neka se spremi za put. Ono što proživi na tom sletu ostaće mu u neizbrisivim dojmovima za čitavog života, jer se to ne da nikad zaboraviti.

Na posljednjem devetom svesokolskom sletu u Pragu godine 1932 imao sam priliku, da sudelujem kao naraštajac na sletu naraštaja i na glavnim sletskim priredbama. Ono što sam tada tamo doživio ostalo mi je duboko usećeno u mome sećanju, pa to neću nikada zaboraviti! Već sam dolazak na teritoriju bratske Češkoslovačke Republike bio je doživljaj za nas svoje vrsti. Mi smo bili dočekaniji više nego bratski. Na svakom koraku susretani smo s bratskom ljubavlju kao dragi i mili gosti. S cvećem smo bili upravo zasipani. Na svakom koraku čuli smo bratske pozdrave: »Na zdar bratci Jihoslovani!« Sve nas je susretalo s prijaznim smeškom i s neizrecivom dobrotom.

Nastupali smo na velikom sletištu Petržinu na Strahovu, gde ćemo nastupati i ove godine, kada je sletište prošireno. Godine 1932 nastupalo je po 17.000 vežbača odjednom, a ove godine taj će broj premašiti 30.000... Ogromne tribine bile su pune sveta, koji je burno aklamovao pojedine tačke nastupa.

Tu smo videli s kolikom je ljubavlju pozdravljan pokojni prezident Češkoslovačke Republike Toma G. Masarik. U dve reči ogledala se velika ljubav naroda prema svom Osloboditelju. Te su reči bile: »Tatičku Zdar!« i »Prezidentu Zdar!« To su bili neopisivi časovi, kad se na velikoj tribini pojavljivala prezidentova zastava, znak da je on tu...

Kakovom su ljubavlju dočekan i ispraćeni naši naraštajci na ovom sletu, takvom ljubavlju su primljeni i ostali članovi, koji su došli na glavne sletske dane, kada je velebrno sokolsko slavlje doživelo svoj vrhunac. Četvrt miliona gledalaca pozdravljali su nastupanje pojedinih kategorija na velikom sletištu. Naročito su srdačno bili pozdravljeni naši Sokoli i Sokolice, članovi seljačkih

sokolskih četa. A neopisiv je bio momenat, kada su nastupali vojnici i mornari sa svojim divnim vežbama...

Jednog dana videli smo na ogromnom vežbalištu malu skupinu Lužičkih Sokola s njihovom zastavom. Ta mala oaza iz velikog germanskog mora svima nam je izmamila suze na oči. Pozdravili smo je kao nikoga. Kao da smo slutili, da ih više gledati nećemo, jer je Lužički Soko zabranjen i rasturen...

Za glavnih sletskih dana gledali smo svako veče najveće scensko delo dvadesetog veka: »Tiršov san«. Videli smo Tirša gde se napaja antikom stare Helade, stvarajući alegorički planove za buđenje naroda češkoga, koje ostvaruje u Sokolu. Njegov san je ostvaren, narod probuđen, domovina slobodna, Sokolstvo jako.

Divan je zlatni Prag bio za sletskih dana! Znamo da je sada još lepši nakon šest godina. Pa kao što smo ponosno stupali njegovim ulicama uz obale opevane Vltave pre šest godina, nastojmo, da i sada poletimo u ovaj grad istorijskih uspomena, u grad Sokolstva i Slovenstva, grad Slobode, grad Tirša i Fignera, Palackog i Šafaržika... Dočekaće nas braća raširenih ruku, kako samo brat brata očekuje. Pokazaće nam sve znamenitosti od Hradčana do Višehrada, od Karlovog Tina do Kraljevih Vinohrada, od Vltave do Krkonoša...

Videćemo bratsku zemlju, osetiti bratsku ljubav. Stupaćemo ulicama, kojima su nekada stupali Tirš i Masarik, Jelačić i Rački... Ali nećemo više videti Masarika ni sestre Renate Tirševe. Nećemo videti ni Lužičkih Srba, ni mnogih, koje smo videli pre šest leta... Ali videćemo još veći broj Sokola i Slovena, koji idu putevima Tirša i Masarika... Poklonićemo se njihovim senama i obećati večnu vernost idealima Sokolstva i Sveslovenstva, bratstva i slobode...

Ovakvo slavlje ne priređuje se svake godine, već samo svake šeste. Tek nekoliko puta u svom životu može čovek da ga poseti. Zato moramo još kao naraštajci poći u Prag, nastaviti to kao članovi. Naš naraštaj je i na zadnjem sletu na takmičenjima pobedio u nekoliko grana. To neka bude pobuda svima naraštajcima širom naše države, da se u što većem broju sprema na slet svesokolskog naraštaja u junu ove godine. Malo nas vremena još deli od tih dana, pa to vreme treba dobro iskoristiti. Vežbajmo marljivo, učimo češki (Jug. Sok. matica izdala je praktični udžbenik češkog jezika iz kog možete za kratko vreme naučiti, koliko je dovoljno za slet), štedimo i budimo gotovi da poletimo na slovenski večer među braću koja nas jedva čekaju, da prikupimo nove snage za dalji rad na izvorima sokolske misli, kraj kolenke Sokolstva. Ljubav za ljubav vratićemo braći za našeg sleta 1941 godine.

Poletimo, braćo, u zlatni Prag, u bratsku češkoslovačku zemlju, na veliki X svesokolski slet!



KROZ SOKOLSKU PROŠLOST...

H. ĆURIC,
Sarajevo

Prilog za upoznavanje odnosa između hrvatskog i srpskog Sokolstva

Za II hrvatski svesokolski slet, koji se održao 1911 god. u Zagrebu, spremali su se ozbiljno i pripadnici srpskog Sokolstva. U kakvim je odnosima bila Srpska sokolska župa bosansko-hercegovačka (sa sedištem u Sarajevu) i srpsko Sokolstvo uopšte s Hrvatskim sokolskim savezom u Zagrebu videće se iz sledećeg.

19 maja 1911. dobila je Srpska sokolska župa bosansko-hercegovačka od Hrvatskog sokolskog saveza dopis ovoga sadržaja:

»Bratskoj

Srpskoj sokolskoj župi bosansko-hercegovačkoj

u Sarajevu.

Draga braćo!

Savezno s našim pozivom kojim smo Vas pozvali da sudjelujete kod II našeg hrvatskog svesokolskog sleta, koji priređujemo 12—15 avgusta o. g., častimo se javiti Vam, da smo Vam danas željeznicom odaslati 30 komada sletskih plakata, koje molimo da razdijelite među Vaša savezna društva u svrhu plakatiranja u svojim sijelima.

Uz bratski zdravo!

Starešina:

Za Hrvatski sokolski savez

Tajnik:

(Potpis nečitljiv)

Dr. Janeček, s. r.«

Na ovaj dopis odgovorila je Srpska sokolska župa bosansko-hercegovačka dopisom od 25 maja broj 128/1911, koji glasi:

»Bratskom

Hrvatskom sokolskom savezu

u Zagrebu.

Draga braćo! Primili smo 30 komada sletskih plakata. Župa Vam se bratski zahvaljuje na pažnji, koju ste ovim pokazali prema srpskom Sokolstvu u Bosni i Hercegovini. Zdravo!

Za Srpsku sokolsku župu bosansko-hercegovačku

Starješina

Tajnik.«

10 juna 1911 god. obratio se Hrvatski sokolski savez Srpskoj sokolskoj župi bosansko-hercegovačkoj dopisom ovog sadržaja:

»Prigodom predstojećeg našeg sleta izdat će se ilustrirani Program te Spomenspis sleta, kojega će jedan broj izaći na sam dan sleta.

Za oboja ova izdanja potrebni su nam klišeji funkcionara bratskog Vašeg Saveza, pak Vas umoljavamo da nam iste uzajmite i što prije pošaljete. Ako nemate klišeja, molimo da nam bar fotografije pošaljete.

Starješina:

Za Hrvatski sokolski savez

Tajnik:

Dr. L. Car, s. r.

Dr. Dragan Janeček, s. r.«

Srpska sokolska župa bosansko-hercegovačka odmah je obavestila o ovome braću: Dorda Perina (Mostar), Stevu Zakulu (Tuzla), Čedu Milića (Mostar), Miška Jovanovića (Tuzla), Jovana Šerbedžiju (Sarajevo), Stanka Turudiju (Travnik) i Ristu Đurića (Zagreb, Prilaz br. 66), moleći ih da što pre pošalju svoju fotografiju »da možemo udovoljiti ovom pozivu braće Hrvata«.

Međutim, ove fotografije nisu bile odmah poslate. Zato je Hrvatski sokolski savez urgirao brzojavom od 5 jula 1911:

»Molimo pošaljite nam odmah fotografije vaših reprezentanata. Zdravo!«

Četiri dana posle ovoga obavestila je Srpska sokolska župa bosansko-hercegovačka Hrvatski sokolski savez dopisom br. 162/1911, koji glasi:

»Draga braćo! Danas smo Vam poslali fotografije časnika Zupe bosansko-hercegovačke. Molimo Vas da nam izvinete što smo s time tako oduljili. Trebalo je vremena dok su nam braća izvan Sarajeva poslali svoje fotografije. Zdravo!

Bratski Vam pozdrav.

Za Srpsku sokolsku župu bosansko-hercegovačku

Starješina,

Tajnik.«

22 jula 1911 obratio se Hrvatski sokolski savez Srpskoj sokolskoj župi bosansko-hercegovačkoj dopisom sledećeg sadržaja:

Draga braćo!

Molimo Vas da nam što prije javite imena funkcionara Vašega Saveza, koji će kao reprezentanti srpskog Sokolstva sudjelovati kod našega sleta. Molimo podjedno za obavijest koji od tih funkcionara dolaze sa svojim suprugama ili kćerkama na slet da im uzmognemo pravodobno opredijeliti stanove.

Uz sokolski zdravo!

Za Hrvatski sokolski savez

Starješina:

Tajnik:

Dr. L. Car, s. r.

Dr. Dragan Janeček, s. r.

Srpska sokolska župa bosansko-hercegovačka udovoljila je i ovom bratskom traženju, pošto je prethodno uputila upit zainteresovanim licima u ovoj stvari.

A onda su došli dani sjajnih manifestacija slovenskog sokolskog bratstva na Hrvatskom svesokolskom zletu u Zagrebu, 12—15 avgusta 1911 godine. Pretstavnici celokupnog Sokolstva našli su se u belom Zagrebu, i uz zvuke muzike i sokolske pesme bratski su proslavili ovu divnu sokolsku svečanost.

I posle sleta bili su srdačni odnosi između Hrvatskog sokolskog saveza i srpske sokolske župe bosansko-hercegovačke kao i ostalog dela srpskog Sokolstva.

Kada se, ubrzo posle sleta, Hrvatski sokolski savez obratio Srpskoj sokolskoj župi bosansko-hercegovačkoj dopisom u kome saopštava da je ostao nerasprodan jedan deo edicija ovoga sleta, odgovorila mu je Župa dopisom br. 338 od 8 septembra 1911, koji glasi:

Draga braćo!

Na Vaš bratski poziv glede rasprodaje zaostalih edicija sa 11 hrvatskog sleta odlučila je župa da za sada otkupi po 30 komada spomenspisa i spomenkolajnica i 120 komada razglednica (od svake vrste po 10 komada), te molimo da nam ih odmah pošaljete.

Župa će se zauzeti kod naših srpskih sokolskih društava da svako otkupi po nešto od ostalih predmeta.

Primite bratski sokolski pozdrav: Zdravo!

Za Srpsku sokolsku župu bosansko-hercegovačku

Starješina.

Tajnik.«

A kada je, godinu dana kasnije na Balkanu izbio rat, Hrvatski sokolski savez preduzima akciju da pomogne svojoj »slavenskoj braći«. U dopisu koji je upućen svim hrvatskim sokolskim društvima, između ostalog stoje i ove značajne reči:

»Ako se dakle već strani i nama Slavenima neprijatni svet zanosi nad junačtvom i divi požrtvovnosti naše junačke braće na Balkanu, ako i mi s tom braćom posve jednako čutimo i svaki drhtaj njihovoga srca odzvanja u dubini naše duše jednakim osjećajem, zar nam se onda ne namiće upravo dužnost, da im i pomognemo, bar u onolikoj mjeri, u kojoj nam je to ikako moguće?

Pozivljemo s toga sva hrvatska sokolska društva, da od svakog svojeg člana, izvršujućeg i podupirajućeg, ubere samo 50 filira po glavi, te da sakupljenu svotu odašalje na podstarješinu Hrvatskog sokolskog saveza, brata dra Gaju Bulata u Splitu, koji će taj doprinos hrvatskog Sokolstva prvesti svojoj svrsi, odasлав ga »za ranjenike« u jednaka tri diela braći Bugarima, Srbima i Crnogorcima.

Patriotizam mora se i činom zaslavediti!»

Svaka velika misao zahteva veliku borbu, velika pregnuća i istrajnost do kraja. Put do pobeđe nikada i nigde nije bio posut ružama, bez muke nema napretka ni uspeha bilo u kojem području života. Kada proučimo dublje celokupnu povest roda ljudskoga, videćemo da nijedan veliki narod ne bi znao mnogo da nije na svojim grudima odnjihao ljude velikog duha i herojskog srca. Nijedna velika država nije mogla s uspehom krenuti u napredak i bolje dane, ako u njene temelje nisu bili uzidani ideali njenih velikih i malih sinova, ako nije bila izgrađena na velikim žrtvama i velikim borbama bez predaha i odmora...

* * *

Čitava prošlost našeg naroda, od unazad pet vekova do danas, divno je poučila čovečanstvo o tome dokle može da ide rodoljublje kada je zaista iskreno, spontano i čisto. Žrtve, velike i bolne žrtve, samoodricanje do krajnjih granica i heroizam kakav nikada pre svet nije upoznao — to su veliki i sveti temelji na kojima je sazidana veličanstvena građevina današnje jugoslavenske države. U tim velikim i krvavim borbama za svoju narodnu samostalnost i slobodu naši stari borci i legendarni heroji naše prošlosti u najtežim iskušenjima, u najstrašnijim patnjama i bolu sačuvali su svoj moral, svoje narodno dostojanstvo i svoju veru: oni su bili oni, koji su svuda prvi stizali, a poslednji odlazili, borili se, osvajali, oslobađali i — umirali...

* * *

I sokolska misao zasnovana je na načelima junaštva, snage i prosvete — na tim osnovnim oznakama velike slavenske duše. Ti pozitivni i večno jaki elementi sokolske misli nose u sebi životnu snagu pokolenja, to je rasna odlika Slavenstva i to je — napokon — neiscrpan izvor s kojega su naši istorijski velikani crpili veliku snagu i izdržljivost do krajnjih granica za vreme najtežih iskušenja, patnji i robovanja. Mlada jugoslovenska pokolenja, rodoljubiva omladina koja dolazi kao vesnik novih velikih dana i svetle budućnosti jugoslovenskog naroda, treba da u Sokolstvu i kroz sokolsku misao pođe u život, jer tu i samo tu njihovo je pravo mesto. Samo tu dobiće odgoj i spremu bez koje ne mogu za svoj narod i domovinu učiniti ništa, samo tu postaću junaci i pravi nosioci narodne budućnosti, njegova nada i njegov dostojan naslednik...

* * *

Svetinju istinske narodne svesti duboko su poštivali svi vekovi i svi narodi. Ona danas, nažalost, proživljava izvesnu krizu, koja je u Evropi naročito jaka, ali to ne znači da njena konačna pobeda nad materijalizmom naših dana ipak neće uskoro doći. Sve što je u životu veliko i vredno, mora da prođe kroz izvesne etape razvitka, kroz padanja i uspinjanja, kroz Golgotu i Vaskršnuće. Život i njegove vrednosti ne poznaju skokova, svet ide u budućnost umerenim koracima, i sve što je u njemu dobro, časno i pošteno mora jednoga dana vaskršnuti, izaći na površinu i zavladati životom. Bilo je, doduše, u istoriji sveta izvesnih epizoda, gde se očito videlo da nacionalna svest — kao bitna oznaka morala — pada na suviše niske skale, potisnuta dekadentnim filozofskim teoremama i materijalizmom, ali to su bili tek kratkotrajni zastoji, koji su docnije još više ubrzali evoluciju idealnog nacionalizma i domoljublja. To beše u stvari »gašenje vatre benzinom« ...

* * *

Ljubav prema domovini nije novotarija, koja živi i nestaje s jednim vekom ili jednim istorijskim razdobljem. To je praiskonska značajna crta u duši čovekovoju i nemoguće ju je otuda izbrisati čak ni pod cenu najvećih

patnji i mučeničke smrti. Već prvi tragovi ljudske kulture, koji nam beleže početnu fazu u razvijanju zadrugarstva među ljudima, jasno nam ilustruju pojavu nacionalne svesti, to jest ljubavi prema domovini. Stari kanibalski narodi, formirani u početku u pojedinačne grupe iz kojih su se docnije razvile familije i veće zajednice, te napokon čitave države, gajili su prema kolektivu u kojemu su živeli jednu izvesnu vrstu ljubavi. Ta njihova ljubav, iako priprosta, bila je duboka i spontana, nije mogla biti uništena ni pod težinom najtežih divljačkih tortura, a pomisao na smrt kroz tu je ljubav postajala prijatna i slatka. Za svoju domovinu i najprimitivniji ljudi, koji su živeli na početku ljudske istorije, umirali su s osmehom smirenja na usnama; umreti za domovinu za njih je bila velika čast i slava, siguran ulazak u besmrtnost... Docnije je ta nacionalna svest bivala sve dublja i snažnija. Kako se razvijala ljudska kultura, tako je napredovala i ljubav za domovinu. Što su tlačenja i mučeništva za odbranu domovine bivala češća i strašnija, toliko je i ljubav za domovinu bila dublja i snažnija. Horacije je to divno opazio:

»Dulce et decorum est pro patria mori...«

* * *

Ljubav prema svojoj rodnoj grudi i prema svome zavičaju razvila se kroz vekove u jedan sveti i pobožni kult, u duboku zahvalnost prema zemlji, koja nas hrani i izdržava i koja će nas — napokon — jednoga dana primiti u svoj večni zagrljaj. Najlepše filozofske studije, najdivnija literarna dela i najbriljantnije muzičke simfonije upravo su božanske manifestacije ljudske neuništive ljubavi za rodnu grudu, osećaja nacionalne svesti i patriotskih dužnosti, bez kojih nije nikada bio, niti može da bude čovek s velikom dušom i plemenitim srcem. Treba li posebno naglasiti da su te vrline osnovna linija u sokolskoj misli...?



Slavko Hotko: „Velikonočni žegen“ (lesorez)

Usred rascvetane prirode, sred pesme ptičica i mirisa cveća, kad je sve probudeno na nov život, — odjekuju zvuci uskršnjih zvonova po dolovima i bregovima, sa zvonika crkava u gradovima i selima, širom svega sveta.

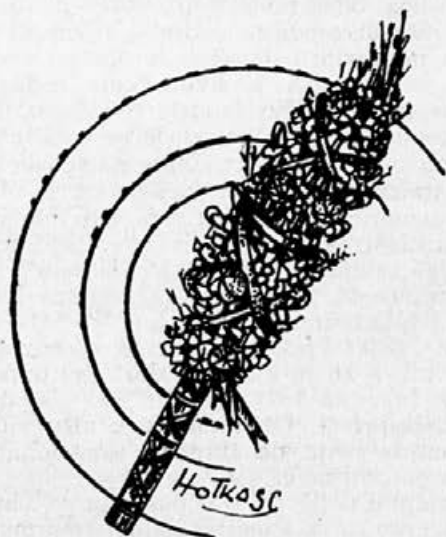
Na taj glas uskršnjih zvonova svaki čovek oseća nešto nova u sebi, neku probudenu snagu, polet i volju za životom i radom. Zvuci zvonova, koji, u rascvetaloj prirodi, nakon grobnog muka Velikog petka, dolaze kao glas Pobjede, bude nam u duši ugodna čuvstva. U duhu gledamo Hrista, tog nosioca ljubavi i mira, gde ustaje iz groba, kuda ga položiše nakon raspeća na Golgoti. Usmrtili su Pravednika, ali je Pravda ipak pobedila smrt i tminu.

Uskrsnuće nas seća, da su uskrsnule i mnoge nade, da je slavila slavlje svaka ideja, koja je gažena pobedila ipak tuđu silu. I sloboda naša doživela je uskrsnuće. Nakon stotnih muka i užasne Golgote našega naroda, minuo je i naš Veliki petak. Došao je dan uskrsnuća naše slobode, dan ujedinjenja. Zaigrale su u grobovima kosti naših velikana, koji padoše u borbama za oslobođenje roda našega. Zapevale su vile planinkinje veseleći se Uskrsu slobode naše. Prestao je plač Boškog Nenada, koji više ne jeca u kolevcu, jer nam je Uskrs doneo zadovoljenje, doneo sreću i ostvarenje naših želja.

Veselimo se i radujmo Uskrsu! Hrist je ustao kao pobednik iz groba. On je dao čovečanstvu nadu u uskrsnuće njihovih ideala, gaženih, ali ne uništenih ni okaljanih. Radujmo se Uskrsu, veselimo se novom životu! Uz pesmu proleća i zvuke uskrsnutih zvonova obnovimo naše zavete, stisnimo naše redove, poletimo novom snagom na rad! Pratiće nas blagoslov Onog koji je slavno uskrsnuo i svih onih, što umreše na putu preko naše Golgote! I biće nam lakši rad, vedrije duše naše!

Onda će nam i Uskrs biti srećan, kao što će biti srećan narod čija deca veruju u njegovu večnu uskrslu slobodu, koja nam je donela našu uskrslu veliku domovinu Jugoslaviju!

Sretan Uskrs!



»Zar nam nije dosta ovoga mučenja?»

»Jest, brate, i previše: škola, dvojke, kod kuće ni makac, a svijet!« i slijedio je žalostan uzdah.

Takav razgovor vodila su dva učenika četvrtog razreda gimnazije među sobom. Naravno sve moguće stripove, magazine i slične sveske za dinar oni su čitali. Njihovi junaci bili su Šerlok Holmes, Iks 9, Džek Džekson i drugi. Privlačio ih je naročito Džim iz džungle, Afrika... Jednog lijepog dana uputili su se naši Vlado i Ivo u svijet, ostavili su sve: roditelje i školu i prijatelje, hoće oni da i o njima pišu novine, da postanu slavni spasioči, svjetski putnici, junaci iz džungle, da žive na pustom otoku kao Robinzon, da žive među crvenokošcima, da vladaju crncima, i što još nije prolazilo njihovim glavama.

Bio je divan sunčan dan kada su se Vlado i Ivo uputili s torbama ispod pazuha mjesto u školu u svijet. Čitav dan pješačili su poljem. A noć! Napokon su naišli na jednu praznu poljsku kućicu gdje su prespavali. Prespavali? Da zapravo nisu ni oka stisnuli, stavljali su prste u uši da ne čuju žubor potočića, a žviždali su usred noći da ne čuju kako se povjetarac poigrava granama stabala. Tako su naši junaci dočekali jutro i sretni su otpirili dalje, ali već s manje volje...

Idući tako sretno dva odrpanca kako sjede pokraj puta. Dovoljno je bilo da ih pogledaju i da im se sledi krv u žilama. Sa strahom su im se približavali...

»Hej momci, dobro vam jutro!«

Ali oni u strahu jedva su nešto promucali, i htjedoše dalje, ali ih onaj hrapavi glas zaustavi i sa strahom su pogledavali skitnice.

»Vi se, čini se, uputiste nekuda, hajde odgovaraj!« počeo skitnica jačim glasom.

»Ala nije, ovaj, nego,« počne Ivan mucati. »Hvatamo leptire i kukce za školu,« nekako završi.

»Vidi se valjani ste mi vi momci, zato ste i uranili. Znam ja vas ptičice. Pobjegli ste od kuće, junaci?«

Ovome se dječaci nisu nadali i kada su čuli ustuknuše natrag, blijedilo prede preko njihovih lica. Nisu mogli progovoriti ni riječi.

»Hajde, što ste zašutili, sjednite ovdje. Valjani ste mi vi momci, rekao sam vam. Lijepo ste napravili, ostavili jednostavno sve pa u svijet. Zeleni ste kao zelena trava, ne znate što je život, škola, roditelji. Preko glava vrže vam se samo 'ruke u vis', 'američki gangsteri' i slično. To vam je udarilo po mozgu i za drugo ne marite, na drugo uopće ne mislite.«

Vlado i Ivan samo su se katkad značajno pogledali, upiljili su oči u njega i čudili se otkuda skitnica tako govori, kao da im je otac ili profesor.

»Što se čudite, razumjećete sve. Ja sam isto bio lud kao i vi, samo s razlikom da se ja, nažalost, više nikad nisam vratio kući i školi kao što ćete to učiniti danas vi. Još se čudite, ali slušajte da sam i ja bio dak, sjećam se još: srpskohrvatski, francuski, fizika, hemija, higijena, ha! vjerujete li momci. Sjećam se još voda H₂O, sumporna kiselina H₂SO₄ ili zapamtio sam da je Jugoslavija velika 248.000 km², odnosno 48 stanovnika na četvorni kilometar. Ne vjerujete još, a znam die, der, der, die, onda der, des, dem, den. Kosovska bitka 1389, Marička 1371 zar ne? Eh! gledate me, nažalost, sada nekako kao da me sažaljevate. On tada mene nisu videli ni škola ni roditelji. Što sam sada valjda znate, da ukradem sam dobar, da koga nasamarim još bolji, ali to je moje područje.

A vi kamo ste krenuli u džunglu, u pustinju, u Kinu? Kući i to odmah! Ali ipak ja ostajem vjeran svom zanatu i dajem vam mogućnost da se sjećate ovoga izleta, dakle prazni džepove!«

»Nemoj, čovječe,« upade njegov drug, koji je do sada sve mirno slušao.

»Aa! ha! vidite njega, sada mora još da me sluša, a mlad je i ima nade da bude još bolji od mene. Hajde praznite džepove, što čekate.«

Nije bilo kud kamo i naši junaci moradoše položiti svu svoju uštedevinu, i bez riječi krenuše natrag pod uticajem riječi koje je izgovorio jedan običan skitnica i lopov, ali baš zato što je bio skitnica te riječi su više boljele, palile, nego riječi oca i profesora...

Uvidjeli su ništavost svega pothvata, pokunjeno su odmicali, još su jedva čuli glas:

»Zbogom, momci, pamet u glavu!«



SPOMINU BRATA SLAVOMIRA KRATOCHVILA

ST. KOVANDA
(Prevedel M. K.)

(Dalje.)

Kratochvil je predao Radoušku svojo korespondenco, listnico in uro, toda Radoušek se je branil, da bi to sprejel, češ da pojde 26. listopada za njim. Te besede so se br. Kratochvila tako dojmile, da je iskreno prosil Radouška, naj mu odpusti, ker ni mogel uničiti letakov, na kar je odgovoril Radoušek: »Kakšno odpuščanje! Niti ti niti jaz ne moreva za to!«

Ko je predao prijateljem svoje stvari, se je lotila Kratochvila tesnoba; spomnil se je svoje mlade ljubezni (sestre Knichalove iz Přerova) in solze so mu privrele v oči. Radoušek mu je prigovarjal: »Slavko, še trenotek vzdrži srce kvišku, naj se ti rablji ne pasejo na tvojem trpljenju.« In to je zadostovalo, da se je okrepil. Ni bilo več solze med njimi.

Nato so se poslovili. Iskreno so se objeli, preden so prišli po Kratochvila. Hoteli niso, da bi jih morda v poslednjem trenutku nasilno trgali narazen. In čez nekoliko trenutkov je prišla patrulja štirih mož, ki je odvedla Kratochvila v smrt.

Njegovi prijatelji so bili nato takoj odvedeni, tako da so slišali pok strellov, ki so uropali plemenitemu češkemu človeku življenje, že v svojih celicah. Usmrtitev se je izvršila na dvorišču, ki ni bilo zakrito, tako da so jo mogli radovedneži opazovati prosto iz naproti ležeče rudarske šole. Mrtvo truplo je bilo položeno takoj na voz, ki se je z njim odpeljal na pokopališče.

Mislím, da je Kratochvílovo dušo v poslednjih dneh in trenutkih hudo težilo čustvo zapuščenosti; čutil se je v krempljih vojaške justice in od nikoder se mu ni prožila v pomoč roka; tudi v poslednjem trenutku, ko je bila pred njim samo še neizprosna smrt, so bili le sojetniki oni, ki so ga z objemom hrabrili za poslednjo pot.

Z zadoščenjem se more reči, da se je Kratochvíl v tej stvari motil. Ni bil zapuščen! Njegovi sokolski prijatelji v Přerovu so trpeli z njim in so se trudili z vsemi močmi, da bi našli pot, kako bi mu pomagali. Toda njihov položaj je bil težaven. Brat Radoušek se je odpeljal v Mor. Ostravo ter je bil tam takoj zaprt, tajna policija je roko v roki z orožništvom marljivo vohunila, niti c. kr. okrajno glavarstvo ni paslo lenobe — ni bilo torej možno posvetovati se z nikomer, grozile so nove ovadbe in nove žrtve. Vendar so přerovski Sokoli sklenili v soboto, dne 21. novembra, da deputacija najvplivnejših meščanov pripravi namestniškega svetnika Bleyleba k temu, naj podvzame pri vojaškem sodišču korake v korist obdolžencev. V nedeljo, 22. novembra, so šli zato bratje Klein, Bělohradský in Špaček k podstarosti Sokola prof. Jaromiru Součku, ki je obljubil takoj, da gre z deputacijo k okrajnemu glavarstvu: izgovoril pa si je, naj gre z njim tudi mestni župan dr. M. Hovránek in poslanec L. Mohapl. Žal se je ta akcija razbila pri poslancu dr. Mohaplu, ki je svoje obotavljanje utemeljeval s tem, da »z Bleylebom ne govori«. Obžalovanja vredno je, da je poslanec odpustil deputacijo Sokolstva, ne da bi ji bil dal vsaj pravno informacijo.

Ne vede si sveta, so se bratje odpeljali v Olomouc k znanemu sokolskemu delavcu, odvetniku Smrčki. Čeprav je bil baš zaposlen pri blagajni ob priliki gledališke predstave v Narodnem domu, se je vrnil dr. Smrčka takoj domov ter jih je sprejel z nevsakdanjim zanimanjem in nenavadno pripravljenostjo. In takoj v ponedeljek zjutraj se je odpeljal v Mor. Ostravo.

V torek zjutraj je brat Klein dobil v roke dopis od dr. Smrčke, da se je pripeljal v Mor. Ostravo prepozno, kajti Kratochvíl je bil ustreljen v ponedeljek popoldne. Na pobudo dr. Smrčke so nato povabili bratje telegrafsko v Přerov Kratochvílove starše ter so jim prizanesljivo sporočili, da je njihov sin mrtev.

Hvaležno je treba pripomniti, da je dr. Smrčka odklonil za svoje potovanje v Mor. Ostravo in za svojo intervencijo vsak honorar, sklicujoč se na to, da je bila to njegova sokolska dolžnost.

Usmrtitev Kratochvílova je bila objavljena z lepaki, ki so bili s posebno okrožnico moravskega namestništva dostavljeni vsem okrajnim glavarstvom; glasili so se:

Štev. 1076.

R a z g l a s.

Z rabsodbo c. kr. vojaškega poveljstva krakovskega v Mor. Ostravi z dne 23. novembra 1914. je bil Slavomír Kratochvíl, tehnični uradnik iz Přerova, obsojen na smrtno kazen na vislicah radi zločina veleizdaje po § 58 c kazenskega zakona, ki ga je počel s tem, da je sredi novembra 1914. razmnoževal in razširjal v Přerovu letake s češko pesmijo, v kateri se prikazujejo sedanje vojne razmere, namen vojne in požrtvovalnost prebivalstva na hujskajoč način ter se vzpodbuja k dejanjem, ki gredo za povečanjem nevarnosti za državo od zunaj ter za uporom v notranjosti in dalje, da je raznašal carsko proklamacijo češkemu narodu.

Ta rabsodba je bila izvršena še isti dan dve uri po njenem izreku na dvorišču sodnega poslopja.

To se daje na željo c. kr. sodišča vojaškega poveljstva krakovskega v Mor. Ostravi v splošno znanje.

C. kr. okrajno glavarstvo v Přerovu,
dne 29. novembra 1914.

C. kr. namestniški svetnik:
Bleyleben s. r.

Tiskarna Jar. Strojil v Přerovu.

Smrt Kratochvílova je imela namen ostrašiti vse češko prebivalstvo. V Přerovu se je na okrajnem glavarstvu doseglo vsaj toliko, da lepaki niso bili nalepljeni javno na oglih.

Za 3 dni po usmrtitvi br. Kratochvíla se je imel vršiti preki sod nad br. Radouškom. Obdolženi je klical že prej telegrafično tri advokate iz Olomouca, dr. Ambrosa, dr. Hrubana in tretjega, čigar imena se iz dob razburjenosti ne spominja več. Od dr. Ambrosa je prišel odgovor takoj, da ga ne more zastopati, ostala dva vobče nista odgovorila.

Dne 26. novembra, na dan sodbe, je bil ob 9. uri zjutraj prepeljan v sodno poslopje in pristopil je k njemu poročnik ter ga vprašal, ali je pisal one ruske letake ali ne. Radoušek se je v nezaupanju obotavljal z odgovorom; tedaj pa mu je poročnik židovski advokat z Dunaja dr. Grünfeld — na kratko sporočil, da nobeden izmed njegovih odvetnikov ne pride ter da mu je dodeljen kot zagovornik »ex offio« in da mora imeti zaupanje do njega, ako naj stvar konča uspešno. Brat Radoušek je priznal, da je prepis letakov od njegove roke. V tem trenutku je moral že vstopiti v sodno dvorano; zato mu je dr. Grünfeld brez oklevanja rekel: »Vi letakov niste pisali in o njih čisto nič ne veste. Ali ste me razumeli?«

Ta nasvet kakor tudi krepka pomoč odvetnikova v teku razprave sta ohranila br. Radoušku življenje. Sodišče se je sicer sklicevalo z vso trdovratnostjo na podrobnosti rokopisa na letakih in v pisavi Radouškove korespondence, ki je bila zaplenjena v njegovem stanovanju, toda Radoušek je vztrajal v svojem tajanju in zagovornik je zahteval zopet in zopet dokazov od poznavalcev pisave, dokaza, ki je pomenjal nadaljevanje pravde, s tem pa odlog prekega sode.

Važna je bila izpoved priče pferovskega orožnika Šmida. Silili so vanj, naj priča, da je korespondenco Radouškovo zaplenil radi popoldne skladnosti njegovega rokopisa z rokopisom pri Kratochvilu najdenih letakov; toda Šmid se ni dal zмести in je izpovedal nenavadno ugodno.

Tudi zagovornikov interes za obdolženca je bil hudo proti namenom vojaških gospodov. Predsedujoči podpolkovnik je zaklical štirikrat proti zagovorniku kot poročniku (»Herr Leutnant!«) — Dr. Grünfeld se je postavil v »Pozor!« — toda takoj si je zopet izprosil, da sme govoriti kot zagovornik, in je zahteval znova odločitve poznavalcev pisave.

Ko se je sodni svet prepričal, da zagovornik ne pripusti nadaljnega razpravljanja, se je zbral na posvetovanje, nakar je proglasil, da sprejme razloge zagovornikove ter da se postopek prekega sode proti Radoušku ustavi.

Dva momenta je treba iz razprave radi zanimivosti navesti: v korespondenci Radouškovi je bila najdena razglednica, na kateri so pferovski turisti naslikali v šali založnika Radouška z leseno nogo, kolajnami in lajno ter so spodaj pripisali: »Za zasluge pri Macharjevi čitanki«. To je bila seveda tečna pečenka za vojaško sodišče. Takoj so poizvedovali, s kakšno družbo je obdolženi občeval, ki so ji v posmeh vse vojaške časti in vsa odlikovanja. Zahtevali so, naj se zaslišijo vsi, ki so bili podpisani na razglednici, in naj se tudi strogo kaznujejo. Zahtevali so od Radouška, naj pove imena vseh, ker jih gotovo ve.

Zopet so se nad vrsto čeških ljudi kopičili oblaki. Toda Radoušek niti v naj-usodnejšem trenutku ni izgubil prisebnosti. Hitro si je izmislil laž, da je razglednica maščevalnega zasmeha s strani klerikalcev, kateri ga radi izdanja Macharjeve čitanke mrzijo, da so podpiši fingirani, pravi pisci pa da se ne dajo ugotoviti, radi česar je že sam opustil svoj sklep, da zasramovalce sodno zasleduje. Tako je Radoušek odvrnil nevarnost, ki je grozila njegovim prijateljem.

En drugi moment: sodni svet se je odpravil k posvetovanju, s katerega je mogel Radoušku prinesiti življenje ali smrt. Radoušek je stal ta čas v sodni dvorani pred nekim zemljevidom, toda v misli se mu je neodbitno vsiljevalo vprašanje, kaj bi mu bilo dražje: osvoboditev ali smrtna obsodba? In rekel je pozneje, da se je že skoro pomiril s smrtjo, katera mu je obetala vsaj hitro odrešenje tega trpljenja, ki ga je že v enem tednu doživel v ječi in ki ga je še čakalo.

Z obdolženci se je ravno že za preiskave brez vseh ozirov. Ko je bil br. Radoušek vprašan, kakšen dojem je napravila nanj razprava, je dejal: »Imel sem takle vtis: veliki gospodje in proti njim — suženji!« In ravno se je z njimi kakor s sužnji ves čas. Ko so jih pripeljali v Mor. Ostravo, so jih pripeljali v majhno celico, kjer ni bilo ne slame ne poda. Peč ni delovala. Ves dan so jih puščali v hladu. Zvečer so

jim dajali pol komisa in vodo, zjutraj juho z rezanci, kruh in vodo. Sicer v vsem čisto avstrijske razmere — nečistota, sitni mrčes. Pozneje so jih predstavljali v razne celice, kjer je bivalo 35—45 jetnikov. Spali so skupno, na stranišče niso smeli, potrebo so opravljali v celici sami. Cel mesec so jih imeli zaprte brez vsakega izprehoda. V drugem mesecu so se dnevno po 1 uro izprehajali. Hodili so z eskorto po dvorišču in vodili so jih — pač zaradi večjega ponižanja — krog vislic, 2 m visokega lesenega stebra, ki so ga v ozadju pokrivalo vreče s peskom. Usmrtili so se vršile tedaj zelo često, v 2 mesecih dvanajst. Prvi je bil — kolikor so vedeli pferovski jetniki — Kratochvil, nato vojak od 101. pešpolka, pferovski krojač Jilji Matějka, legionar in poljski žid.

Za takšnih okoliščin je bilo Radoušku čakati na novo razpravo, ki je sledila šele 12. februarja 1915., torej šele 11 tednov po prekem sodu.

Novi preiskavi pa so ga podvrgli že 5 dni po razpravi prekega sode. Preiskavo je vodil dr. Caro. Radoušek, izmotavši se iz najhujših posledic, se ni pomišljal povedati mu, da prepis ruskih letakov izhaja od njega, pripojil pa je povestico o vojaku, ki mu je, dobivši od njega v dar krono za cigarete, dal kup papirja, kateremu Radoušek ni posvečal pozornosti, dokler ni šele po nekoliko dneh ugotovil, da so tam napisani ruski manifesti. Prepisal si jih je, da bi imel njihovo besedilo za bodoče potrebe — kot založnik. Trdil je, da ne ve, kako so njegovi prepisi prišli Kratochvilu v roke. Svojo zvezo z letaki v verzih je tajil.

Preiskovalni sodnik je sprejel Radouškovo razlago, toda preiskaval je naprej. Radoušek je bil z zasliševanjem naravnost zasledovan. Obljubljali so mu odpust, konfrontirali so ga z ljudmi, ujetimi bog ve kje radi letakov. Često so ga napadali kot člana Sokola, zelo ostro so nastopali proti njemu, ker je brezkonfesionalec. Marljivo so poizvedovali, ali nimajo iz cerkve izstopivši ljudje tajne zveze. Do takšne ideje je gotovo vodilo to, da ni bil brez konfesije le Radoušek, nego tudi usmrčeni Kratochvil.¹

¹ 7. decembra 1914. poizveduje sodišče vojaškega poveljstva v Krakovu pod številko 962. v zadevi Kratochvilovi na c. kr. okrajnem glavarstvu pferovskem, zakaj je bila razpuščena »Svobodna misel« v Pragi.

(Dalje prih.)



SIMFONIJA

FERDO PAVEŠIĆ,
S a r a j e v o

Šetao sam alejom pored penušave reke, zamišljen i neraspoložen... Budio se svetlo i sunčan dan ranoga proleća... Cveće je na rubu reke odisalo svežinom i snagom...

Iznad bokora žutih potočnih cvetova veselo su lepršala dva plava leptira, igrajući se i dotičući se međusobno tankim svilenim krilašcima...

Izenada videh gde se uhvatiše u zagrljaj, ticalima snažno stegnuše jedan drugoga, a krilašca im prestaše lepršati kroz topao sunčani trak...

Sledećeg trenutka njihova su mimozna tela plovila na penušavom valu uzdubjene reke i nestajala u srebrenastoj daljini, sve više i više...

Snuždeno bacih pogled za njima, ali ne videh ih više... Oni su šutke i bez otpora otputovali iz ove tužne arene, koju životom nazivamo...

Ostao je za njima samo večni šum penušavih talasa, impozantna simfonija o veličini Vaseljene i ništavosti ovoga sveta...

I dobacih im: »Sretan put...!«

Veliki danski pisac Andersen napisao je novelu - pripovijest pod gornjim naslovom, koja je poznata svima đacima osnovne škole. Tu je on pjesnički prikazao kolika je ljubav majke prema djeci. Smrt je odnijela dijete majci, ali ona ga traži, ona daje svu ljepotu svoju, kose svoje pa i oči svoje, samo da dobije svoje dijete...

Veliki pisac je uistinu uspio da lijepo oriše ljubav majke, koju ništa na svijetu ne može da izmjeri i procijeni. Majčinoj ljubavi nema ništa ravna, pa ni najodanija ljubav djeteta prema majci nije u stanju da joj vrati njenu ljubav...

Majka nam je dala život, ona nas je u krilu odnjihala, ona nam je prva sve na svijetu bila... Kakvu osudu zaslužuje nezahvalno dijete, pitao je neko u jednim novinama? Odgovor je težak: Prokletstvo majčinih suza... Čitali smo u jednoj priči, da je jedna majčina suza bila teža od svih grijehova i zala sinovljevih.

O majko, samo Tvoje ime je pjesma nad pjesmama! Ono je muzika s neba, ono je utjeha i nada, ono radost i komadić raja na ovome svijetu.

Mi Sokoli ljubimo svoju majku domovinu koliko ljubimo i rođenu majku. Zato i jesmo Sokoli, što nam ljubav prema Majci rođenoj i Majci Otadžbini nalaže da za njih prinašamo najveće žrtve, da za njih sve učinimo.

Majko, Ti si za dijete sve na svijetu! Tebe će zahvalna djeca ovjenčati oreolom vječite zahvalnosti i djetinje ljubavi. A Tvoj blagoslov biće im najljepša zahvalnost. Ako si živa, Tvoje će oko djecu pratiti budno, Tvoja će usta moliti za njih, Tvoje će ih srce ljubiti! Ako si umrla, Tvoja će duša iz vasiona bdjeti nad srećom Tvoje djece, ona će im slati blagoslov s nebeskih visina za svako delo njihovo na svakom koraku u njihovom životu.

Na Majčin dan svaki će Soko, bio član ili naraštajac, bez razlike spola i položaja, uplesti nevidljivi vijenac ljubavi i zahvalnosti i krvlju srca, na plamen žarkim od ljubavi slovima napisati: »Hvala Ti, majko, za život, hvala Ti za sve što si nam dala! A hvala Tebi, majko Slavijo, koja si nas slobodne okupila u bratskom kolu, jer smo svi mi Jugosloveni djeca jedne majke, Majke Jugoslavije.«



GENIJALNOST I PROSJEČNOST

I. A. TABAKOVIĆ,
Sarajevo

Od kada datira kulturna historija svijeta, od tada se vodi velika borba između shvaćanja genijalnih umova i prosječnog svijeta. Dok geniji uzimaju život i sve pojave u njemu s jednog višeg, uzvišenijeg i objektivnijeg gledišta, dotle prosječan čovjek tumači i shvaća rezne života skroz subjektivno. On sve pojave života analizira kroz prizmu svog malenog Ja i nije sposoban da sagleda objektivnu i duhovnu vrijednost života. Genijalan čovjek nikada se ne zaustavlja na sićušnim »problemima« lične egzistencije i svakidašnjih događaja. Njegov um uzdiže se visoko iznad domena prosječnog fičikog živo-

tarenja. Genij je čovjek vječnosti, a prosječan svijet činjenica je prolaznosti, čiji je vijek toliko kratak da ga je veoma teško uopće opaziti.

Ovaj veliki jaz između genijalnosti i prosječnosti objašnjava najjasnije suštinu velike duhovne borbe, koja se od iskona vodi između velikih i malih ljudi. Baš prilikom stopetdesetgodišnjice od rođenja genijalnog njemačkog filozofa Artura Šopenhauera (22 februara 1788 u Dancigu) pokušaću da u kratkim potezima, s nekoliko primjera iz historije, bacim tračak svjetlosti na tu veliku borbu, koja se vodi iza kulisa ljudske svakidašnjice.

Artur Šopenhauer, otac glasovite pesimističke škole u filozofiji prošlog stoljeća, veliki mizantrop i cinik, bio je sin bogatog trgovca i žene, koja je bila jak književni talenat. Po želji svoje rodbine Šopenhauer je trebao da naslijedi oca u trgovini. Ali, genijalni filozof nije se obraćao na tu očevu želju, nego je marljivo učio i položio doktorat filozofije. Cijelog svog vijeka Šopenhauer je davao svijetu djela duboke filozofske vrijednosti. Sva njegova filozofija nosi na sebi snažni žig jedne velike kletve na adresu bezbrojnih negativnih crta u ljudskom karakteru. Otvoren i hladan stil, kojim je Šopenhauer bacao u lice najstrašnije istine o njima, toliko je razbjesnio masu, da su ga proganjali svuda i na svakom koraku. Kada je došao svojoj majci u posjete, ona ga je bacila niz stepenice.

Toma Masarik, otvoreni antipod Šopenhauerov, veliki slavenski filozof, trebao je da bude kovač. Ni on, međutim, nije slušao glas roditeljskih želja, nego je napustio svog kovačkog majstora i privatno studirao, dok najzad nije postao veliki državnik.

Vašington je trebao, po želji svog oca i ostale rodbine, da bude tesar. Njegova duhovna snaga izbacila ga je na vrh života.

Čuveni poljski kompozitor Paderewski bio je, po želji očevoj, upućen na selo da bude poljoprivrednik. On je ipak izučio muziku i svojim kasnijim umjetničkim vezama mnogo koristio svojoj domovini.

Savremeni italijanski političar Benito Musolini bio je vrlo loš učenik, a još lošiji kovački šegrt. Batine i druge kazne pak nisu uspjele da skrenu njegov duh s puta stvaralačkog rada.

Izumitelj željeznice Stifenson bio je najprije čobanin, onda rudarski radnik. Kasnije je postao obučarski pomoćnik, zatim krojač i — napokon — inženjer. Pisati je naučio u osamnaestoj godini života, a njegov otac na to se strašno naljutio.

Kemal Atatürk bio je po ocu poslan da izuči zanat, ali je on otuda pobjegao i otišao u vojnu školu, gdje se istakao kao vrlo dobar učenik.

Ridijard Kipling, glasoviti književnik, imao čitav svoj vijek da provede kao željezničar, ali on napušta taj posao i posvećuje se sasvim literaturi.

Veliki francuski književnik Onore de Balzak svršio je škole i bio postavljen za bilježnika. Njegov duh nije se dao skućiti u to zvanje, nego se razvio u velikog književnog stvaraoca.

Adolf Hitler bio je također vrlo nestašan i neposlušan. U školi se izrugivao sa svojim nastavnicama i vrlo često se prepirao sa svojim roditeljima. Njegov otac, mali austrijski činovnik, želio je da mu sin izuči bilo kakav zanat, jer je vjerovao da mali Adolf nije rođen za intelektualca i to zvanje. Hitler je ipak snagom svoje volje, stao na kormilo jedne jake evropske velesile.

I tako, kroz cijelu historiju roda ljudskoga, borba između genijalnosti i prosječnosti bila je neprestano teška i uzbudljiva. Očevi i sinovi, stare i mlade generacije, stara i nova vremena, visoke i niske duše, vode iskonsku borbu jedni protiv drugih u namjeri da zagospodare svijetom i životom. I pored momentalnih i mjestimičnih pobjeda prosječnosti, genijalnost je ipak napisala kulturnu historiju svijeta i pišaće je uvijek.

Dakle, kako vidimo iz navedenih primjera, geniji su se svojim radom i unatoč volji svojih roditelja, savjetodavaca i uzgajatelja izdigli iznad prosječnosti, te zadužili svoj narod i cijelo čovječanstvo.

LUŽIČKO - SRPSKE BAJKE

HANDRIJ LEJLER
(S. R - i é)

Zec je kriv.

Četveronošci izgube bitku s krilatima. Povedena je velika i stroga istraga da se nade krivac tog poraza, a istraga se vodi i kod najviših i kod najnižih. Krivcem je proglašen zec, jer se nije dovoljno pokoravao te nije do kraja prisluškivao većanju neprijatelja. Zato je dopao kazne te mu je oštećen rep, koji mu je ranije bio dug, i prišiven na uši, kako bi ubuduće bolje čuo. Od toga vremena nosi zec duge uši i kratak rep.

Lažljiva lisica

Lisica je u prisutnosti svoga sina govorila s guskama o novom poretku i o zakonskim odredbama, koje se tiču ptica i četveronožaca te je novi položaj preko svake mere hvalila. Kad se zatim od ribnjaka vraćala kući, rekao joj je usput njezin sin: »Majčice, meni se čini da si ti upravo neverovatno lagala! Načinila si slonove od komaraca!« — »Budalo jedna, moj je govor bio i mudar i stvaran!« odgovori majka sinu. »Nama lisicama, kao i mnogim ljudima, veruje se možda jedna polovina od toga, što mi govorimo!«

Javor i šljiva

Jednog dana reče javor šljivi, koja je stajala nedaleko od njega: »Zalim te, jedna susedo, što nemaš tako lepe grane, tako divnog lišća i tako lepog cveća kao ja.« — »Zaista, svega toga ja nemam, gordi moj susede,« odgovori šljiva, »no zašto kod svoga poređivanja zaboravljaš — moje plodove?«

Snop i ruda

Snop slame i komad rude ležahu jedan do drugoga na dvorištu i snop će: »Ti ostarela rudo, koliko godina ležiš već ovde! Ja eno porastoh za jednu cijelu godinu dana i već služim čoveku; kako neznatnom mukom može čovečja ruka iz mojih slamaka načiniti slamnjak, fini svežanj, pletene papuče ili štogod slično.« — »Jeste,« odgovori ruda, »jeste, mnogo, mnogo godina mi je potrebno da narastem i mnogo muke mora da utroši čovek, pre nego ima koristi od mene, ali zato on iz mene proizvodi železo i čelik, no korist ovih dvaju mojih sinova za svet nije baš mala, naprotiv, njihova moć nadvladuje i tebe i ceo svet. Ja ti ne bih savetovala da se s njima meriš!«

Moć i pravo

Na usku, čistu putu sretoše se moć i pravo. Nijedno od njih ne htjede da se ukloni drugome, jer je kraj puta bilo mnogo nečistoće, a pre svega radi toga, jer je svako od njih dvoje smatralo sebe za otmenijega kojemu se mora niži ukloniti. Ma kako oštro se oni objašnjavahu, ne može jedno ubediti drugo o svojoj većoj važnosti. Napokon se složise da pitaju prva dva putnika, koji budu došli, što oni o tome misle, a treći da im presudi. Tako i bi. Prvi putnik reče: »Dužnost je moći da podupire pravo!« Drugi će: »Moćnoga mora da vodi pravo!« Treći napokon presudi: »Pravo i moć moraju da služe jedno drugome; nije li tako, zapinje i jedno i drugo.«

Jastreb i golub

U zelenoj dubravi uhvati jednom Jastreb goluba. »O, jao meni, nesrećnome! Ispusti me, krvoločni razbojniče! Pogledaj u nebo! Ne bojiš li se njegova suda i kazne koja čeka sve zlikovce?« —





SREĆAN USKRS!

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

Radosno se pesme svetom ore,
Sa radošću priroda odiše,
Srećan Uskrs ljudi svuda zbore,
Ta se želja govori i piše.

Deca, starci, veliko i malo,
Raduju se cveću, uskrsnuću,
Koje nam je svima snage dalo
I želju nam ispunilo vruću...

Pa iz bratskog toplog zagrljaja
Poklik naš će ko grom da poleti:
»Sad nas ljubav kao čelik spaja —
Srećan Uskrs doš'o nam je sveti!

Jer uskrsnja sloboda nam draga,
Uskrsnu i naša Otadžbina,
Kada kletog satrli smo vruga
Tisućletnjeg našeg dušmanina...

Prešli jesmo Golgotu i muke:
Nema više Velikoga petka
Sada bratski stiskamo si ruke,
Jer nas sreća obasjava retka.



POKOŠENI CVET

M. STEFANOĆ,
K r e k a

Bratu Ivi Jagiću prilikom godišnjice smrti.

Avet strašna raširila krila,
Luta po svetu, smrt svima nosi —
Oštrom kosom razmahuje svuda
Pa kog stigne tog i kosi.

Pod zamahom njenim mnogi pade
I ostavi započeta dela,
Ruši kule, brda i gradine
I ostavlja gomile pepela.

Vekovima mnogim luta svetom
I sve kosi u pakosnom letu,
Ali žrtvu, najradije traži
U pupoljku il' u skromnom cvetu.

I Tvoj život pao je u cvetu.
Žao mi Te, plačne su mi oči,
Ali sudba ista i nas čeka
Istim putem svi ćemo mi poći.

Druže! Snivaj mirno sanak večni,
Mir neka je mladom telu Tvome,
Nek Ti zemlja laka bude. Slava!
Dovidenja na svetu onome!

FIAT

FERDO PAVEŠIĆ,
S a r a j e v o

I ova je noć protkana sumornim bolom,
sva u crnom signalu doživotne tuge;
krikovi hijene noćas oriše se dolom
i kod vukova u snegu beleži pruge.

Još jedna noć bez želja i snova,
bez životne sreće i svetlih nadanja;
opet duboke patnje i razočaranja nova,
opet jedna etapa bola i stradanja.

Ej, živote! S kakvim te bolom volim
i pozdravne psalme pišem ti u bolu;
Fiat! — kličem, a po granama golim
pada sneg i šušti u nežnome molu.

U PRAG!

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

Širom zemlje naše
sletska truba zove,
u Prag zlatni braću
naše Sokolove:

»Poletite, braćo,
u sjeverne stranc,
da vidite sloge
i triumfa dane.

Da vidite braću
iz čitavog svijeta,
što ih tu sakupi
naša mis' o sveta.

Vidjećete tamo
što sve sloga može,
kad se bratska srca
u Sokolstvu slože.

Slovenski Sokoli
sletiti se tu će,
osećat se tamo
kao i kod kuće!

Cio svijet će vidjet
našu moć i snagu,
kad se sastanemo
u zlatnome Pragu.

Poletite, braćo,
mala i velika,
da slavimo slavlje,
radost pobjednika.

Čekaju nas bratska
srca otvorena
da pozdrave svakog
nas Jugoslovena.«

Poslušajte trubu
što nas tamo zove,
gdje ćemo sakupit
za rad snage nove!

PRVE LASTE

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

Stigoše nam prve ptice
naše drage lastavice,
nakon zime, s toplog Juga
vabila ih k nama — tuga.

Tuga njima za ljepote
naše zemlje i divote,
otkud ih samo tjera
studen vjetar sa sjevera.

Ali one uvijek — zna se:
proljeća nam nose glase,
iz krajeva toplih lete
na proljeće da nas sjete.

One nam i nauk daju:
Najljepše je u tom kraju!
Čemu drugdje tražit sreću,
a ostavit ovdje veću!

Dodite u svoje grude
i ljubite braću, ljude.
u svom domu srećni vi ste
Jer tu braća sebi svi ste!

USTAJTE, BRAĆO!

ISMET A. TABAKOVIĆ,
S a r a j e v o

Ustajte, braćo, noć je već minula,
Zaor'te brazde, zora je svanula.

S bratskom ljubavi sijte sjeme — plod,
Nek ga sretno bere naš budući rod.

Dosta smo dremajuć u neznanju tom
Rušili napredak i sreću rodu svom.

Narod vas zove, čuje se silna vika:
Krenite napred — budućnost je velika!

U mudrosti i radu nama je spas,
Buduća pokoljenja traže od nas:

Da idemo napred i stvaramo djela
Besmrtnе vrijednosti, velika, smjela.

Za narod i dom nemoj žaliti mrijet,
Jer ćeš svakako svenut kao cvijet.

I nestaeš jednom u pustoј Nirvani,
Kao što nestaju naši tužni dani.

Zato mi moramo još dugo boj biti
I kad zatreba svoju krvcu liti.

Dužnost nas zove i traži od nas rod,
Da sijemo prosvjete i junaštva plod.

A prošlost nas uči i stara vremena,
Da smo junačkog roda i plemena.

Širite, braćo, slogu — ori se vika,
U slozi je nama budućnost velika!

Ustajte, braćo, noć je već minula,
Pjevajte himnu, zora je svanula.

Nek se ori preko gora trista
I dopre do onog izvora čista.



Gdje naše sestre veselo kolo vode
I poje pjesme jedinstva i slobode.

S bratskom ljubavi hvataj se u kolo
I poigrajte vi s njima oholo.

Nek se zemlja trese, nek se ori vika:
Slavenstva je moć i budućnost velika.

ПРОЛЕТНА ПЕСМА

Б. БУЉУБАШИЋ
А д а

Oј лахоре, развиј своја мека крила —
Изад цветних поља шорочиких гора,
Nek се буди заспала горска вила,
Што слађано снива код зелених бора!

Да нам њена песма мила
Сине ко ведрином рујна зора, —
Што славује буди из сна чила,
Жарком ватром обасипа мора.

Oј лахоре, хрли летом на све стране,
Гони магле тмурне, сунце нека
Жарким сјајем сине на све стране,
Да окрени плодна поља мека!

Да по њима мило стадо пасе
Јекну песме пастирице младе,
Које сваком срцу чемер гасе
И пружају утеху недостижне наде!

Истина је основ права
И највеће од свих блага,
Њом се стиче кућа здрава
И у таквој срећа драга.

Истином се служи Роду
И појима Божја слава:
Она води у слободу,
Она диже и спасава.

Ал' истина тежи много:
Није лако њу изрећи,
Није сваки увек мо'о
Као човек мушки рећи.

За њу треба снажан бити
Па је рећи смело, гласно,
И за њу се заложити
И борити само часно.

Зато, брате, буди снажан
Миш'ни, духу сав се предај, --
Буди срчан и одважан
И никад се јаду не дај!

Само тако ти ћеш смети
Од користи Роду бити,
И Род ће те радо хтети
Јер му можеш послужити.

Тешко оном ко се роди
И остане слаботиња,
Кад сам чека да се води
Као свака животиња.

Тешко сваком оном крају
Нараштаји где му слабе, --
Тешко сваком завичају
Где сви живе као бабе.

Где је слабост, нема умља,
Ту се шире лажн саме,
Инт ту има родољуба,
Већ се живи усред таме.

За то махни и размахни!
Лаж је штетна, кратког века,
А истина дом нам брани,
И достојна за човека!

Па се дижи и њу збори
Где год станеш и куд стигнеш, --
За њу живи, ради, твори, --
Док слободан дух не дигнеш!

Махни, брате, злобе љуте,
Знај: истина од Бога је!
Њом Бог светли наше путе
И љубављу добрим даје!

Више свега појми Бога
Да би Његов Пророк стао:
Ради спаса Рода свога
И свој живот оправдао!

Истина је само дана
Избранима Рода свога, --
То је кита одабрана
Благословом самог Бога!



SOKOLU

MILAN J. FLANJAK,
konj. narednik, Zagreb

U vis poleti kad muči te tuga,
Visina za te najbolji je lek,
Tam' gore nema zemaljskih svih briga
I za sokola najbolji je to lek!

Sokoli plavoga neba su deca,
Ko piloti vole pobedni svoj let
Jugoslovensku himnu vole pevati sokoli,
I da pesmu tu čuje ceo svet!

Tebe krila nose po celom svetu
I sunce šalje Ti prvi svoj zrak:
Leti smelo po našem nebu
Kroz kišu, oblak, po buri i kroz mrak!

Sokoli plavoga neba su deca,
Ko piloti vole pobedni svoj let
Jugoslovensku himnu vole pevati sokoli,
I da pesmu tu čuje ceo svet!

СОКО ДИЖЕ

Ј. ВЛАХОВИЋ,
Ф о ч а

Соко диже, Соко снажи,
Соко љубав братску тражи;
Соко бистрим оком гледа,
Соко ником клонут не да.

Соко топло срце гаји,
Његов живот звездом сјаји;
Соко нежну душу има,
Он помаже невољнима.

Соко децом својим збори,
Увек, ради, увек твори;
увек диже, зида, даје,
Снагом својом не престаје.

Онде где се мало стане,
Соко снагом својом плане;
Ту дух свога срца дигне,
За потребном циљу стигне.

Соко увек напред иде,
Његова се дела виде:
Соко сече, крчи, пара,
Духом диже, срцем ствара.

Соко духом својом лети,
Соко свесно иде мети;
Соко сваком срећу пружи,
Соко верно роду служи.

ZGODNJE JUTRO

R I C A,
Ljubljana

Na nebu zaspanem še mesec bolšči, Po cesti počasi, škipaje gre voz,
prav lahno le zora se dramí, star kmetič gre v polje po zelje,
zavija pes, vztrajno peletin kriči, volička udarja nemilo motvoz,
da dolga je noč že za nami. kaj mar mu, počasi le pelje.

Nekje v mlado jutro odtrga se glas:
zvon v stolpu mogočno zapoje,
da vstaja med hribi vzbujena že vas,
ko k maši zvon vabi po svoje.

КРАЉУ СОКОЛУ

Д. ТОДОРОВИЋ,
Л е б а н е

Краљу наш, Соколе сиви и надо милиона,
Сине витешког Оца, ратника, борца без страха,
унуче Великог Петра, чије ће име свето
блистати вечно над нама, данас те молимо, ето:
за добро земље наше, дај своје крилу маха,
подигни Соколство до Свога краљевског трона.

Било је много мука и тешких и горких дана...
Много је крви земљу дојило нашу црну
и много суза врелих низ старе образе кану,
много костију белих још стоје на видик дану,
док слобода не дође и гавран с крова не прну
и слава васкрсну наша, одавно покопана.

За сва та крупна дела, Соколски Краљу мили,
за која гинуше наши очеви, дедови славни,
за велике идеале, за веру, правду, слободу,
за несебичну службу земљи и своје роду —
Соколство школа беше а Соко учитељ главни,
од тих идеала и данас земља нам јоште живи...

А када оног часа ступи пред врсте наше
Краљевска нога Твоја и рече соколски: »Здраво«. —
Соколство круниса тиме највеће своје дело
и сјај Вождове круне обасја краљевско чело.
Краљу, брате наш. Ти мушки пође право
стопама предака славних, који за земљу наше.

И зато радосна данас деца села и града,
подижу очи ка небу и усне искрено моле:
»Поживи нам Га, Боже. Сјачај његова крила,
да земља буде срећна ко што је некада била.
Услиши молитву, Боже. Соколи млади Га воле —
и хоће Сокола-Краља да земљом соколском влада...»



DOĆI ĆE SUNČANI DANI

FERDO PAVEŠIĆ,
S a r a j e v o

Verujte: posle mnogo i mnogo proleća,
posle patnji kroz duga tužna stoleća,
opet će doći sunčani dani...
Posle svake gorčine i posle svake tuge
doći će radosti, zablistaće nam duge
i azurni osviti rani...

Doći će, drugovi, stara lepa vremena
i survaće se sa srdaca ropska bremena,
a radosti biće sve veće, veće...
Opet će slavuj zapevat u šipragu
i pozdraviti žudenu Slobodu dragu,
opet će doći kraljevstvo sreće...

Verujte: posle mnogo i mnogo proleća,
posle patnji kroz ropska teška stoleća,
svanuće nova nam zora...
Nad naše će zelene i rodne ravni
blagoslov spustiti heroji prдавни
i slobodom će odisati gora...

Doći će brzo novi sunčani dani,
na istoku već rude azurni osviti rani..

KUKAVICA!

L. ĐONLIĆ,
Kragujevac

Ko izdaje svoga druga
Obličje ga jad i tuga,
Usred kuće, usred luga,
Kukavici biće sluga.

Ko je sluga kukavici,
Kukavica sam će biti
I celoga svoga veka,
Svoje gnezdo neće viti.

Al' ko čuva, ne pogani
Tu drugarsku ljubav svetu,
Taj će hrabro, taj će smelo,
Postaviti svaku metu.

Taj po putu ide lako
Svu će slavu da ubere
I zlo što je učinio
Drugarstvom će On da spere.

Zato i vi, Sokolovi,
Da ne pukne tanka žica
Da vam bude duša čista
Ne budite »kukavica«.



STAROM PRIJATELJU

ISMET A. TABAKOVIĆ.
S a r a j e v o

Da li se još sjećaš mladosti rane,
Kada smo bili naivni i mali;
Kada smo u sreći provodili dane
I kada su ljudi nas dječicom zvali.

Sjećanja ona iz proljeća života
Na sree nama liju osjećanja sjetna;
U prošlost je sašla sva ona divota
I s njom mladost naša, lijepa i sretna.

Jesen je došla i priroda već gasne,
Umiru u nama sve vatrene čežnje,
Pa mi tako sada u sutone kasne
Pratimo na groblje mladenačke težnje.

I gledamo pred sobom život što teče,
I vidimo za sobom sve mrtve sanje;
U horizontu već umire veće
I naše pusto idealisanje.



U VRTLOGU BIJEDE

ISMET A. TABAKOVIĆ
S a r a j e v o

Svake ih večeri promatram u tami,
Dok silazi noć tiha nad puteve puste,
Gdje promiču cestom pogureni — sami
I nestaju u sivosti magle guste.

Za njih je ovaj život »začarani krug«,
Njima su strane sve te svjetske radosti,
Ledeni stroj to jedini njima je drug,
Oni uživali nisu slast mladosti.

A ranom zorom, kad kroz maglena jutra
Prolomi se signal tvorničke sirene,
Padaju sve nade o ljepšem »sutra«
I gasi se tiho večernje smirenje.

Leluja nad njima teški metalni jek
I gasne lijepih snova sva divota,
Kroz glasni se samo još čuje gvožđa zvek:
»Mi uživali nismo nikad života!«

Svake ih večeri promatram u tami
I divim se herojstvu njihova rada,
Gledam ih gdje stoje napušteni — sami
U vrtlogu bijede velikog grada.

I tako svi oni pod sjenkom tvornice,
Zuljevitih dlana i natrulih pluća,
Nestaju u studu b'jede i bolnice,
Čekajući bolno svoja uskrснуća.

ASTRUM

FERDO PAVEŠIĆ,
S a r a j e v o

Sa plavog prolećnjeg svoda,
u sutonu večeri rane,
jedna je zvezda pala...
Na Savi sa staroga broda,
kao suhe slomljene grane,
sirena je zajecala...
Negde iz zelena luga
pirnuo je zefir blag
i šaran se zacaklio u Savi...
Obzorjem blistala se duga
i mladog srndača trag
utisnut leži u travi...

A stara metalna zvona
sa tornja crkvice u selu
tihu naveštavaju nam bol...
Večeras je izdahnula Ona
što krila se u crnom velu
i šutke išla kroz dol...
Njezin je predobri lik
izložen u erkvi na odru
kao simbol čistih ideala...
Samo se selom razli krik
i nestade u ponoć modru:
Pokojnica ova Pravda se zvala...!





MIŠKOVE POČITNICE

K. ROSENSTEIN,
Jesenice

(Konec)

21.

Počitnice so se bližale koncu. Miško in Janezek sta bila žalostna: rada bi bila videla, da bi trajale vsaj še en mesec. Šele sedaj sta imela počitnice v pravem pomenu besede. Prej je moral Miško posedati pri knjigah in se učiti. Celo več se je učil kot med šolo. Janezek ravno tako ni imel prave prostosti. Vse dni je bil doma, bral knjige, kadar se je Miško učil, in mu pomagal, kadar česa ni razumel. Sedaj sta uživala pravo prostost. Vstajala sta pozno, vse dopoldne lenarila na vrtu, popoldne le kopala, zvečer sta pa šla sama ali z Logarjevo mamo na izprehod. Tako sta se privadila eden drugemu, da sta vedno tičala skupaj. Če je eden šel na vrt, je stopil za njim tudi drugi; če je bil eden slabe volje, se je tudi drugi čmerikavo držal. Najraje sta posedala na vrtu, kjer sta imela stalno na razpolago sadje, ki ga je bil Logarjev vrt poln. Vedno sta si imela mnogo povedati, rada sta se smejala in bila dobre volje. Ves čas jima ni prišlo na misel, da se bo treba ločiti. Zdelo se jima je, da morata biti vedno skupaj in da o kaki ločitvi sploh ni govora. Nekega dne je dobil Janezek pismo od svojega očeta, ki mu je pisal, naj sam pride v Ljubljano, sam ne utegne, da bi ga prišel iskat. V pismu je bil priložen denar in mnogo navodil, kako naj se na poti ravna, da ne bo naredil kake neumnosti. Hudo sta se razžalostila dečka, kajti spoznala sta, da je prišel dan ločitve. Janezek bi bil zelo rad ostal še v mestecu, ki se mu je nad vse priljubilo. Ozka je bila sicer dolinica, v kateri je ležalo mestece, okajeno in očrnelo od dima in prahu, vendar se mu je zdelo mnogo lepše kot visoke ljubljanske hiše in široke, asfaltirane ulice. Poparjena, skoro žalostna sta dečka zadnje dni lazila po mestu in obujala spomin na lepe urice, ki sta jih preživela v družbi Miškovih tovarišev, s katerimi se Miško ni hotel več družiti. Šla sta v Loče, sedla v travo pod visoko smreko in se na pol žalostno, na pol veselo razgovarjala o ribiču Ščuki, ki ga je Miško tako sijajno potegnil za nos. V pogovoru sta prišla tudi na Brezarjeve hruške; a Miško je pogovor hitro napeljal v drugo smer, ker mu je bil neljub spomin na kazen, ki mu jo je takrat odmeril oče. Šla sta tudi k reki, kjer so se vozili s splavom in kjer je Miško skoraj utonil. Iskala sta Miškove tovariše, da bi se Janezek poslovil od njih, a jih nista mogla najti.

Prišel je dan Janezkovega odhoda. Vse je bilo pripravljeno. Logarjeva mati mu je napekla in nacrnila za na pot toliko, da bi z lahkoto živel teden dni ob tem. Logar je pa prinesel iz kleti nekaj steklenic starega vina, ki bi ga naj Janezek nesel očetu, razen tega mu je še stisnil v roko skoro nov stotak, rekoč, da bo imel za papir in peresa. Janezka je hudo skrbelo, kam pojde z vso to robo v Ljubljani, če ga ne pride kdo čakati na kolodvor. Ko je bilo vse srečno pripravljeno, se je poslovil Janezek od Logarjeve matere, ki si je neprenehoma brisala s predpasnikom solze. Logar je prijel dva kovčega, Miško pa polno aktovko in odšli so proti postaji. Nekaj časa sta šla dečka molče eden poleg drugega. Naposled je spregovoril Miško:

»Škoda, da že greš. Dolg čas mi bo. Nikogar ne bom imel, da bi se z njim pogovarjal.«

Žalostno ga je pogledal Janezek in odgovoril:

»Misliš, da meni ne bo dolg čas? V Ljubljani nimam nobenega prijatelja. Najraje bi ostal pri vas. Tu se mi zelo dopade.«

»Jaz bi pa najraje šel v Ljubljano,« je povzel Miško, »tam mora biti bolj prijetno kot tu. Lahko greš, kamor hočeš, tu si pa zaprt v ozko dolino. Ali veš kaj? V božičnih počitnicah pridem v Ljubljano, če me bo le oče pustil. Prav za gotovo pridem. Potem bo zopet lepó.«

»Le pridi,« se je razveselil Janezek, »o božiču boš videl pri nas mnogo lepega. Vse ti bom razkazal, kar je zanimivega.«

Medtem so prišli na postajo. Logar je kupil Janezku vozni listek, nato so stopili na peron. Vlak je stal že pripravljen in Janezek je moral vstopiti. Krepko mu je stisnil roko Logar in mu izročil obilo pozdravov za strica Ivana. Ko pa je Janezek dajal roko Mišku, so mu privrele iz oči grenke solze slovesa in mu spolzele po licih. Tudi Miška je nekaj stisnilo v grlu in solze so mu zalile oči. Hotel je reči prijatelju nekaj prijaznih besed, a šele čez nekoliko trenutkov je izjecal:

»Pozdravljen, Janezek, dobro se imej in piši kaj. Hudo mi je, da že odhajaš...« Več ni mogel govoriti. Spustil se je pritajen jok. Janezek je vstopil, vlak je potegnil. Še dolgo je Miško videl beli robček, ki mu je mahal v pozdrav, a tudi ta je izginil za ovinkom. Obrisal si je solze in počasi odšel za očetom, ki je šel naprej. Skoro ni mogel verjeti, da je res Janezek odšel. »Kaj bo sedaj?« se je vprašal. »Kaj naj počnem brez edinega prijatelja? Ali naj se zopet povrnem k tovarišem v Ločje? Drugače umrem od osamljenosti.« Da bi bil brez vsake družbe, se mu je zdelo nemogoče.

Očeta je kmalu izgubil izpred oči. Sam ni vedel, kako je zašel na pot proti Ločju. Kar samo ga je vleko tja, notranji glas ga je klical v »tabor«, tja, kjer se je včasih sestajal s tovariši in kjer so se jim porodile v glavah največje neumnosti. Ko je prišel v »tabor«, se je ulegel na hrbet, zaprl oči in misli so mu nemirno begale sem in tja. Nenadoma ga zdrami iz zamišljenosti rahel šum v grmovju. Oprl se je na komolce in pazljivo pogleda v smer, odkoder je prihajal šelest. Grmovje se je razmaknilo in počasi je stopil na trato — Slamnikov Tine. Za njim so se izmotali iz grmovja Mačkov Jožek, debeli Mlinarjev Žane in prifrknjeni Močnikov Bine. Brez besedice so se priplazili Mišku v bližino in se v polkrogu posedli pred njim v travo. V »taboru« je za nekaj trenutkov zavladal čuden mir. Miško ni vedel, kaj bi storil. Spomnil se je obljub, ki si jih je dan na dan zabičeval samemu sebi, a istotako se je spomnil osamljenosti, ki ga je doletela po Janezkovem odhodu. Da, če bi imel pri sebi Janezka, bi se z lahkoto odpovedal tej družbi in se z veseljem poprijel učenja, da bi res postal eden najboljših učencev. A da bi brez Janezka ostal sam, brez tovarišev pri pustih in dolgočasnih šolskih knjigah, to se mu je zdelo skoro blazno. Ali naj se odpove tovarišem, veselim prigodam in zabavi samo radi nekoliko dobrih redov? Zdelo se mu je, da bi od dolgočasje naredil konec. A zdelo se mu je tudi grdo, da je hotel dolgoletne tovariše tako izdati in zapustiti. Pred njim sedeče dečke je ošinil z bežnim pogledom. Bili so še ravno taki kot prej. Raztrgani umazani in razmršeni. Samo potrti in žalostni so bili videti.

»Kje je Janezek?« je s tihim glasom vprašal Slamnikov Tine, ne da bi dvignil pogled. Utrgal je kraj sebe bilko in jo dejal v usta.

»Ni ga več tu, šel je nazaj v Ljubljano,« je spregovoril Miško. Led je bil prebit.

»Zakaj si se nas tako izogibal?« ga je zopet vprašal Tine in ga boječe pogledal.

Miško je samo zmignil z rameni.

»Ali si bil jezen? Šmo te morda kdaj razžalili?« je za vse spraševal Slamnikov Tine, dočim so drugi sramežljivo povešali oči in pridržavali sapo, da ne bi preslišali kake besede.

»Ne«, je odgovoril Miško. »Ali ste jezni?«

»Ne«, si je oddahnil Tine. »Greš z nami?«

»Kam?«
 »Ribe lovit. Ščuke ni doma. Vse je že pripravljeno.«
 »Grem.«

Stari tovariši so se dvignili, počasi in mirno, a videlo se jim je na obrazih, da bi od veselja najraje poskočili in zavriskali. Zopet imajo Miška, ki so ga tako težko pogrešali. Miško je pozabil vse obljube in tudi Janezka. Zopet je bil sredi svojih tovarišev, tak kot je bil včasih, zopet jih bo vodil v čudnih dogodivščinah. Močnikov Bine je pritajeno zaskovikal in mala družba se je splazila skozi grmovje nasproti novim prigodam in novim nevarnostim.

Slavko Hotke:
 „Godec“ (lesorez)



SOKOLSKI NARAŠTAJ U SPLITU

PE., naraštajka,
 S p l i t

osobito u zadnje vrijeme, postaje sve brojniji. Uporedo s nastojanjem članova da se naraštaj što više organizuje, ono sve više napreduje i u njegovim se redovima sve više čeliči volja i mar za sok. život te ljubav za sve što je sokolsko. Kako muški tako se i mi ženski naraštaj najvoljnije staramo da izvršavamo svoje sokolske dužnosti, svijesni da moramo jednom, kad pređemo u članstvo, biti u svemu dobri i vrijedni članovi. Kako je jedan od prvih uslova sokolskog života vježba, mi s veseljem očekujemo večeri kada ih imamo. Na vježbe dolazimo svježije i veselo započinjemo najprije zajedno, a zatim svrstane u odjele radimo naše vježbe. Pri koncu sata poslije otpevanog »Sokolskog pozdrava«, naša garderoba ponovo oživi. Obično budemo umorne, ali mi smo time samo zadovoljne, jer je to znak da smo marljivo vježbale. Osim toga, to nam ne smeta da budemo vesele i malo prošetamo po trgu! S jednakim raspoloženjem dolazimo na sve sokolske priredbe, kao: predavanja, proslave, povorke, sletove i slično. Mi s veseljem oblačimo sokolsku odoru i s ponosom nosimo sokolsku značku među prijateljima Sokola, a još ponosnije ondje gdje je prezirno gledaju.

Idemo na izlet! Idemo na izlet! ori se danom u našoj sokolani. Mali Sokolići od veselja skaču, viču, pjevaju. Svakome se na licu opisuje radost, što idemo na zrak, na sunce, u prirodu. Svi s nestrpljenjem očekuju dolazak brata prednjaka. Konačno je u sokolanu došao i on. »U vrstu zbor!« čuje se njegov glas. Za čas se sve utiša. Postane mir, tek čuješ razbrojavanje onih u vrsti. »U dvojne redove na desno!« čuje se glas prednjaka, a onda: »Desnim krilom zavij, vod napred stu-paj!« opet se čuje otsečena zapovijed. Sokolići stupaju oštro da sve odjekuje. Pozorno paze na potiljak i ravnanje. Divota ih je gledati. Konačno stižemo na određeno mjesto. Tamo izvodimo strojevine vježbe i očekujemo dolazak naraštajaca. Eto i braće naraštajaca, raduju se djeca. I zbilja, iza okuke poljskog puta pojave se naraštajci sa svojim tamburaškim zborom. Živela naša braća! viču i mašu im rukama Sokolići. Naraštajci im odzdravljaju. Zatim se jedni i drugi ispremiješaju. Iza kratkog odmora počinju takmičenja. Najprije se takmiče naraštajci i to: u trčanju, bacanju kugle, u skoku u daljinu, skoku u visinu i u trčanju teklića 4×100 m. Iza njih su se takmičila i djeca. Najednom zabrujaše veseli akordi tamburica. Svira se »Seljančica«. Za čas se povede kolo. Igra se, pjeva, skače. Sve je raspoloženo. Ali... sunce je već na zalazu. Valja misliti na povratak. Za malo vremena se dobiju formacije dvojnih redova. I onda uz pjevanje »Malena je Dalmacija...« krećemo natrag u sokolanu, noseći u duši uspomenu na jedan lijepo provedeni dan.



POVODOM STOTE GODINE FOTOGRAFIJE

ANTONIJE ŠART,
Z a g r e b VIII

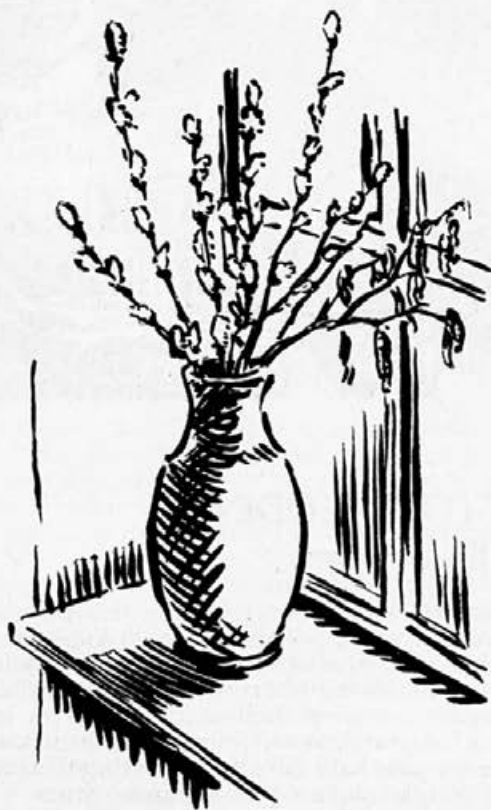
Prije stotinu godina, kada se fotografija tek počela razvijati, bila je golema, nespretna kamera teška ponekad i do 20 kilograma. Na ovoj kameri bila je ugrađena jedna jednostavna leća. Budući da je bila samo jedna leća, javile su se neke griješke: sferna aberacija, hromatizam, astigmatizam. Tada su se fotografijom bavili samo oni ljudi koji su imali za to naročitu spremu, i to poglavito samo u fotografskim ateljeima. Kad bi neko došao k fotografu da se slika, morao je po pola sata čekati, dok fotograf namjesti njega i svoju kameru. Ekspozicija je bila obično 3—4 sekunde. Stoga vidimo da se moglo snimati samo ono što miruje. Tada je fotografija bila samo neka vrst zanata.

Međutim danas fotoamater ima malu kameru tešku svega nekoliko desetina deagrama. Uklonjene su sve griješke i nedostaci leća. Danas ima već gotovo potpuno savršenih leća. Zatim fotoamater ne mora nositi kasete s pločama, nego ima film koji je ugrađen u aparat. Ne mora namještati aparat po pola sata, nego za nekoliko minuta ima već aparat spreman za snimanje. Ekspozicija je danas također napredovala, pa ima čak i $\frac{1}{500}$ (jedna petstotinka) sekunde. Stoga vidimo, da se može snimiti i n. pr. konj dok trči na utakmici, a da slika bude jasna i precizna.

Današnji život se ne bi mogao zamisliti bez upotrebe fotografskog aparata. Fotografija ne služi danas samo kao neka vrst sporta ljubitelja fotografije, nego ona igra i vrlo važnu ulogu u svakidašnjem životu.

Iako se na prvi pogled čini fotografska kamera kao gotovo suvišan objekt, ipak ona ima vrlo važnu ulogu. Bez nje ne bi mogli postojati razni snimci u novinama, časopisima i knjigama, a niti kino-pretstave, koje danas čovječanstvu služe bilo u poučne bilo u zabavne svrhe. Od velike je važnosti upotreba fotografske kamere na naučnom polju. Pomoću nje su otkrivena nova nebeska tjelesa u astronomiji. Zahvaljujući fotografskim snimcima otkriveni su mnogi zločini i razbojstva. Zatim je fotografski aparat vrlo važan faktor u špijunaži. Ima ih tako malenih da se mogu smjestiti u naočale, a se uopće i ne primjete. Neki su tako udešeni da se mogu smjestiti pod krilo goluba, te kad leti aparat automatski snima.

Danas se, međutim, ne traži da slika bude samo jasna, nego da bude i lijepo te ukusno izrađena. Stoga fotografiju možemo smatrati i nekom vrsti umjetnosti. Ima i vrlo lijepih fotografskih snimaka, koji se mogu nazvati pravim remek - djelom.





X SVESLAVENSKI SVESOKOLSKI SLET U PRAGU

Koliko će biti naraštaja na sletu. Za nastup se prijavilo 33.000 ženskog i 27.000 muškog naraštaja, svega 60.000 naraštaja.

Naraštajke-takmičarke. Naraštajke će takmičiti u prostim granama, u igrama i plivanju. Takmičiće samo one, koje su navršile 16 godina života.

Zabave za naraštaj. Posle vežbi i nastupa naraštaj će imati na sletištu naraštajsku besedu. Tu će se izvesti vrlo šarolik i biran program: bacanje svetla, pevanje, igre, telovežba itd.

Naraštajci na Masarikovu grobu. Grobu blaženopočivšeg Pretsednika Oslobođenja pokloniće se naročito odaslanstvo naraštaja. U izaslanstvu će biti iz svake župe po jedan naraštajac i po jedna naraštajka, i to oni koji se pokažu najboljima na takmičenjima.

Prostranost vežbališta. Vežbalište će obuhvatati 60.000 m² i na njemu će moći da vežba odjednom 30.000 vežbača.

Jugoslovenski Sokoli na sletu. Do sada se prijavilo za svesokolski slet oko 10.000 jugoslovenskih Sokola.

Koliko je prijavljeno Sokola za slet. Za ovaj do sada najveći sokolski slet prijavilo se do sada oko 200.000 Sokola. Samo deka je prijavljeno oko 52.000 (oni se ne računaju u gornji broj). Dece se prijavilo 32.000. Od tog broja 18.000 iz višeg, a 11.000 iz srednjeg odeljenja. Deca se dele u tri kategorije.

Dečja povorka. Deca od 9 do 13 godine imaju svoju posebnu povorku. Povorka će biti 19 juna.

Srednjoškolske igre. Na ovogodišnjim IV srednjoškolskim igrama nastupiće 43.000 srednjoškola i srednjoškolki. Javni nastup srednjoškolske omladine biće 12 juna, a nastupiće 40.000 đaka i đakinje odjednom.

Dr. Beneš — pokrovitelj srednjoškolskih igara. Pokroviteljstvo nad IV srednjoškolskim igrama preuzeo je pretседnik Českoslovačke Republike dr. Eduard Beneš.

Troškovi za putovanje u Prag. Za naraštaj, koji će na slet u Prag putovati preko Subotice, putna karta od drž. granice

do Praga i natrag do drž. granice, stajaće 220 din, a za one koji budu putovali preko Koprivnice ili Kotoribe, putna karta od državne granice do Praga i natrag do drž. granice stajaće 240 din.

Daljnji troškovi za naraštaj iznosiće po osobi: troškovi vize za zajednički pasoš 20 din, sletska značka Saveza SKJ i železnička legitimacija 10 din, osiguranje 4 din i ostali troškovi organizacije učešća 10 din po osobi.

Prema tome ukupni troškovi za svakog naraštajca i naraštajku iz istočnih župa, koji budu putovali na slet preko Subotice, iznosiće s voznom kartom od drž. granice do Praga i natrag do naše drž. granice 274 din, a za one iz zapadnih župa, koji budu putovali preko Koprivnice ili Kotoribe, s voznom kartom od drž. granice do Praga i natrag do naše drž. granice 294 din.

Novo naraštajsko vežbačko odelo. Novo vežbačko odelo naraštajaca sastoji se iz sokolske majice s vežbačkim znakom na sredini grudi (bivši smučarski znak, 6 1/2 cm u promeru), iz gaćica crvene boje, s džepom s desne strane otraga, te iz niskih kožnih papuča.

UPUTSTVA ZA UČESTVOVANJE NARAŠTAJA NA X SVESOKOLSKOM SLETU U PRAGU OD 24—30 JUNA O. G.

Načelnništvo Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije izdalo je sledeća uputstva za učestvovanje našeg naraštaja na X svesokolskom sletu u Pragu.

Opšte upute

1) Prijavnice, — koje će načelnništvo Saveza SKJ uz ova uputstva dostaviti svim jedinicama — u društvu i četi ispunjavaju se u 5 saglasnih primeraka. Jedan primerak zadržaće društvo — četa za svoju evidenciju, a 4 primerka poslaće načelništvu svoje župe.

2) Načelnništvo župe proverava primljena 4 primerka prijavnica — zadržava 1 primerak za svoje potrebe (taj će primerak načelnništvo župe poneti u Prag), a 3 potpisana primerka poslaće načelništvu Saveza najkasnije do 15 maja 1938 god.

3) Istodobno sa upisom pojedinaca u prijavnicu moraju isti uplatiti određene iznose. Prijave bez uplaćenih iznosa ne smatraju se uopšte prijavama te se ni u kojem slučaju neće uzeti u obzir.

4) Župska načelnikstva određuje svojim jedinicama rok do kojeg moraju prijavnice biti u župi.

5) Društva i čete poslaće župama istodobno sa prijavnicama i ukupni uplaćeni iznos — a župa izvršiće rekapitulaciju (po uzorku) te istodobno sa prijavnicama sviju jedinica poslati Savezu i ukupni uplaćeni iznos.

6) Prijavnice treba ispuniti mastilom i potpuno čitljivo, naročito brojeve uplaćenih iznosa.

7) Na kraju treba spisak podvući i sabrati sve rubrike (okomito). Sabrani iznosi moraju biti u saglasnosti sa odgovarajućim brojem učesnika i njihovih uplata.

8) Za zajedničku nastambu svaki učesnik treba da ponese čaršav i čebe.

Upute za popunjavanje pojedinih rubrika u prijavnicama

1) U rubriku br. 1 se upisuje redni broj prijavljenih.

2) Upisati čitljivo prezime i ime.

3) Ako je upisani pripadnik muškog naraštaja, u tu rubriku treba upisati okomito crtu — u protivnom slučaju ostaje rubrika prazna.

4) Ako je upisana pripadnica ženskog naraštaja, treba upisati u ovu rubriku okomito crtu — u protivnom slučaju ostaje rubrika prazna.

5) i 6) Svaki učesnik(ca) sleta u Pragu mora da ima propisano vežbačko odelo za nastup (okružnica načelnikstva Saveza SKJ br. XV od 13 aprila o. g.) na sletištu, a za povorku: propisano sokolsko odelo (crvena košulja, platnene kratke hlače sa belo-modrim pojasom, crne čarape do kolena, crne cipele, sokolska šajkača bez pera, vežbački znak na levom rukavu) u delu nadlaktice (crvene košulje), ili originalno i kompletno narodno odelo. U rubrikama 5) i 6) upisuje se okomito crtom za muški i za ženski naraštaj u kojem će odelu učestvovati u povorci. Bez sokolskog ili narodnog odela niko ne može na slet, a putuje se na slet samo u građanskom odelu.

7) U ovu se rubriku upisuje okomito crtom, da li naraštajac ili naraštajka žele da budu prijavljeni za zajedničku prehranu, koja će stajati 5—7 kč dnevno. Za zajed-

ničku prehranu trebaće poneti pribor za jelo, i to samo nož, vilicu i žlicu; ostalo će tamo dobiti.

Iznos za zajedničku prehranu neće se posebno slati putem župe Savezu, nego treba da je predviđen u iznosu koji se unosi u rubriku 11), a u Pragu će se vodnici naraštaja pobrinuti da se kod sletskog odbora uplati. Savez SKJ će prema prijavama samo javiti sletskom odboru koliki broj naraštajaca i naraštajki žele zajedničku prehranu.

8) Sletski odbor X sleta u Pragu omogućio je našem naraštaju da može videti glavne sletske dane time, što mu daje besplatnu zajedničku nastambu u jednoj školi u Pragu do 7 jula o. g. U vremenu između naraštajskih i glavnih sletskih dana naš će naraštaj u grupama razgledati i upoznati tekovine češkoslovačkog naroda, Prag, međunarodne utakmice itd. — Svaki naraštajac(-ka), koji želi ostati do povratka članova u Pragu, mora da ima sredstva za prehranu i ostale svoje lične troškove. Naraštaj boraviće celo vreme u Pragu pod vodstvom svojih vodnika(-ca). U ovu rubriku se okomito crtom upisuje onog naraštajca i naraštajku koji će ostati u Pragu do povratka članova. Ostanak u Pragu do povratka članova nije obavezan.

9) Načelnikstvo žena ČOS priređuje posle naraštajskih sletskih dana taborenje ženskog naraštaja na raznim mestima Češkoslovačke izvan Praga pa poziva i naraštajke SKJ da zajedno sa njihovim naraštajkama provedu vreme od 1 do 7 jula o. g. u tim taborima. Za naraštajke SKJ predviđeno je svega 30 mesta u tim taborima. Trošak za prehranu iznosi u taboru dnevno 10 kč. U ovoj rubrici označiti okomito crtom one naraštajke koje će poći u tabor. Naknadnih prijava nema.

10) Za put su uzeta dva pravca, i to: za istočne župe preko Subotice, a zapadne preko Koprivnice ili Kotoribe. Za one koji će putovati preko Subotice putni i organizacioni troškovi stoje od državne granice do Praga i natrag do državne granice dinara 274,—, a za one koji će putovati preko Koprivnice ili Kotoribe dinara 294,—. U ovu cenu uračunata je putna karta od državne granice do Praga i natrag do državne granice, viza, jugoslovenska sletska značka i železnička legitimacija za povlašćenu vožnju, češkoslovačka sletska značka osiguranje i organizacioni troškovi. Prema pravcu puta treba u odnosnu rubriku uneti dotični iznos.

11) U ovu rubriku uneće se za svakoga učesnika uplata za lične troškove u Pragu, koji po deviznim propisima ne mogu iznositi više od dinara 5000,— za osobu. Ovaj će se novac učesniku isplatiti po dolasku u Prag preko župskog vodnika naraštaja u češkim krunama. Treba nastojati da uplate za lične troškove u Pragu budu zaokružljene na cele desetice dinara radi lakšeg izračunavanja i razmene.

12) U ovu rubriku ima se uneti ukupan iznos uplate svakog učesnika.

13) U ovu rubriku upisaće župe u zadržanom primerku odgovarajući iznos koji ima da primi svaki učesnik preko župskog vodnika naraštaja u češkim krunama. To će se učiniti na taj način, da će se uplata za lične troškove (rubrika 12) podeliti sa kursom i dobiveni rezultat upisati u tu rubriku. Kurs češkosl. krune Savez će pravovremeno javiti župama. Važno je, da župe ispune tu rubriku pre isplate u Pragu.

14) Poželjno je, da sve jedinice koje imaju naraštajsku zastavu, istu ponesu u Prag. Zastavu treba poneti ako iz društva ide na slet najmanje 4 naraštajca. Nošenje župskih naraštajskih zastava poveriće župska načelništva (ukoliko to u župi već nije određeno) jednom od brojnije zastupanih društvenih naraštajca. Rubrika se ispunjava sa »da« ili »ne«.

15) Ako društvo ima kompletnu i valjanu naraštajsku muziku ili fanfaru, to ona može u jednom od propisanih odela da učestvuje na sletu. Rubrika se ispunjava sa »da« ili »ne« i brojem glazbara.

16) Ispuniti rubriku prema predviđenim tačkama! Za nastup u Pragu mogu doći u obzir samo savršeno uvežbane tačke. Župska načelništva vodiće o tome računa. Ako jedinica ima više od 1 tačke za akademiju, tada će najbolju tačku upisati u prijavnicu, a ostale tačke po istom formularu na zasebnim artijama, koje će priložiti prijavnici.

17) Svaka jedinica koja šalje na slet 16 naraštajaca, mora da pošalje i 1 vodnika. Za sveukupni naraštaj iz svih onih jedinica, od kojih svaka jedinica na slet šalje manje od 16 naraštajaca, daće vodnika župa, i to na svakih 16 naraštajaca po 1 vodnika. Župa za ove vodnike može da odredi i društvene vodnike iz jedinica sa manje od 16 naraštajaca, ali ti vodnici imaju da uzmu pod svoje okrilje i naraštajce iz drugih jedinica do ukupnog broja 16. Župa određuje 1 župskog vodnika za celu župu, koji nema na brizi i jednu šesnaestinu. Jedinica sa 16

naraštajaca upiše u dotičnu rubriku prezime i ime vodnika, a kod jedinica sa manje od 16 naraštajaca ostaje prazno.

18) Što je pod 17) rečeno za naraštajce, važi u celosti i za naraštajke.

Načelništvo Saveza SKJ

Vojska na X svesokolskom sletu u Pragu. Kao kod ranijih sokolskih sletova, učestvovala vojska i ove godine na svesokolskom sletu te se, naravno, već vrlo ozbiljno sprema. Njezin je program u glavnom već određen. Najpre će sve čete, koje budu učestvovala na sletu, defilovati pred najvišim zapovednikom vojske, prezidentom Republike drom E. Benešem te će se istaknuti državne zastave. Zanimanje će sigurno pobuditi nastupanje motoriziranih četa. Zatim će vojska izvoditi svoje gimnastičke vežbe, i to artiljerija, pešadija i konjica. Prikazaće pri tom nekoliko primera jutarnjih vojničkih vežba, nekoliko vrsta sportskih takmičenja i konjičkih vežba. Vrhunac će biti zajedničke vežbe pušakama, što će ih izvoditi oko 3000 vojnika. Onda dolazi kolo konjice i četvorka artiljerije. Konačno će se čete svečano postrojiti a nad njima će zaplivati vojnički aeroplani.

12-godišnja Aljehinova protivnica u šahu. U januaru igrao je svetski majstor u šahu, Aljehin, u Londonu simultanku (igra s više igrača istovremeno) s najboljim igračima Kentske grofovije. Kao zadnje između svih njegovih protivnika ostalo je dete, 12-godišnja Elen Sanders, koja je bila svetskome majstoru najtvrdi orah. Aljehin je doduše pobedio, ali je morao dugo igrati i mnogo razmišljati. Posle teško izvoštene pobede Aljehin je izjavio, da je devojčica genij u šahu. Ona igra šah već od svoje šeste godine života te je postigla znatne uspehe s najboljim šahistima. Ova devojka nije obično čudo od deteta, čija se nadarenost na račun ostalih duševnih svojstava ograničuje na jedno polje, nego je to darovito dete, koje se zanima čak i za astronomiju. Ona se bavi i svima vrstama sporta, ali je naravno njezina najmilija zabava, šah.

Radio u službi nastave. U američkoj državi Mičigen uveden je radio kao sredstvo za nastavu na tamošnjem sveučilištu, koje je poznato kao najveće na svijetu. Slušači će sada prisustvovati predavanju u praznoj dvorani samo će na stolu biti jedan mikrofoni. U koliko se taj način nastave bude pokazao kao dobar, to isto provešće se na drugim sveučilištima (SS).

ZRINJSKO - FRANKOPANSKI DAN

Medu sokolskim i narodnim praznicima našim, vidno mesto zauzima i Zrinjsko - Frankopanski dan, koji slavimo 30 aprila svake godine, kao uspomenu na mučeničku smrt dvojice heroja hrvatskog dijela našeg naroda.

Još u osnovnoj školi slušali smo o ovim našim narodnim junacima, koji nisu mogli trpjeti i mirno gledati tuđinsku silu u svojoj domovini. Bila su onda teška vremena, kada naš je narod bio gažen od osmanskih turskih horda, s kojima su u vječitog borbi morali biti Petar Zrinjski, kao hrvatski ban, i njegov rodak Krsto Frankopan. Ali nije samo bila turska sila, protiv koje su se oni borili stvorivši ovim osvajačima neprelaznu branu preko koje nije Turčin mogao prodrati dalje u Evropu, već su morali gledati kako ondašnji gospodari: Nijemci često još gore gnjave njihov narod. Njemačke čete haračile su često gore od čestog Turčina po našim selima, uništavajući ono što je od Turaka ostalo. Uspaljeni pravednim gnjevom, oni su počeli snovati nacrt, kako da svoj narod oslobode od ropstva tuđinu, koji je zaboravio koliku je korist imao koliko od našeg naroda, toliko od Zrinjskih i Frankopana. Zaboravili su i herojski čin Nikole Šubića koji junački pade braneći Siget, a kralj tuđinac nije mu hteo poslati pomoć. Zapravo nisu oni ništa zaboravili, već su mislili, da su drugi dužni žrtvovati se za njih. I tada je rekao Petar Zrinjski ovu istorijsku riječ:

»Viruj Nimcu, kano suncu zimsku.« To se još više obistinilo, kada su ih na prevarni način domamili u Beč, obećavši im slobodu i milost. Ali kad su Zrinjski i Frankopan tamo došli, bili su smjesta uhapšeni, okovani i zatvoreni, a njihova imovina oteta im je. Lijepi njihovi gradovi i tvrđave postadoše plijenom gladnih hijena bečkih i madžarskih. Njihove porodice bile su stavljene van zakona, čak im i imena izbrisale, kao platu za sve ono što im učiniše toliki junaci iz roda Zrinjskih i Frankopana kroz vijekove. Osudiše ih na smrt i to groznu smrt: najprije da im se seku desnice ruke, one desnice, koje su bezbroj turskih glava prodsijecale, a onda da im se otsjeku glave... A da ironija bude veća »pomilovaše« ih! To jest, da im se neće sjeći ruke već samo glave.

I na dan 30 aprila 1671 godine u Bečkom Novom Mjestu podigao je krvnik svoje grozno oruđe povrh njihovih vratova. Dirljivim riječima opisao je njihovu muče-

ničku smrt veliki pisac Evgenije Kumičić u romanu: »Urota Zrinjsko - Frankopanska«. Pali su misleći na domovinu i njenu slobodu, svijesni, da ih narod zaboraviti neće, da će se naraštaji ugledati u njih.

Njihova tela bila su pokopana na groblju Bečkog Novog Mjesta, gdje su morala vijekovima čekati dan oslobođenja i ujedinjenja, kada su ih rodoljubi iskopali i u triumu prevezli u oslobođenu domovinu, koja im je kao dobrodošlicu na slavlucima ispisala riječi velikog pjesnika Preradovića:

»U tvom polju daj im groba,
Tvojim cvijećem grob im kiti.«

Našli su vječni mir u slobodnoj otadžbini, u čije temelje uzidaše svoje kosti, pokopani u zagrebačkoj katedrali. A njihov narod sjeća ih se svake godine na dan 30 aprila, kiti im cvijećem grob i odaje hvalu za njihovo djelo, za njihovu smrt. I mi Sokoli slavimo ih kao prve naše Sokole, klanjamo se uspomeni njihovoj, obećajemo vječnu vjernost idealima slobode naroda našega, za koju oni daše glave.

(J. Matešić)

ZA ŠALU

U doba pisacih strojeva. Sin: »Tata, koliko kopija se može načiniti na pisaćem stroju?« Otac: »Devet do jedanaest. Zašto?« — Sin: »Moram da napišem deset punih strana: U školi se ne sme šaptati.«

U zadnjim kolima. »Ovaj je tunel očajno dug!« — »Jeste, pa mi sedimo u zadnjim kolima.«

Dokaz. »Može li se Karlu uopšte što-god poveriti?« — »Dakako! On je neobično čutljiv. Ja sam mu jednom pozajmio 50 din pa nije nikada ni reči o tome govorio!«

On je svemu kriv. »Jeste, dragi prijatelju, alkohol, jedino alkohol je kriv tvojoj nesreći!« — »Hvala ti, prijatelju! Ti si do sada jedini, koji nije rekao, da sam ja sam kriv svojoj nesreći.«

Nadmašio ga. »Ja znam tako sjajno urlikati kao lav, da sva deca dršću, kad se javim.« — »To nije još ništa! Kad ja zakukurečem kao petao, odmah izlazi sunce!«

Dokaz. »Što radi, dragane moj, tvoji bolesni bata? Hoće li skoro ozdraviti?« — »Hoće, danas je već dobio batina.«

IZ UREDNIŠTVA

Članek „Zima v tihi dolini“ se bo nadaljeval jeseni.

REŠENJA IZ 3 BROJA „SOKOLIĆA“

Križaljka: Vodoravno: 1) marama, 6) preko, 11) ipak, 12) Ra, 14) atomi, 16) Nar, 17) pasat, 19) som, 20) e š, 21) modar, 22) kora, 23) kal, 24) om, 26) Rim, 27) aparat, 30) nos, 32) kg, 33) lo, 34) ski, 35) ratar, 37) oro, 39) ovinuti, 42) celo, 43) Atina, 44) aj, 45) ada, 46) Itaka, 47) ona, 48) takav, 50) Ma, 51) opat, 52) nalog, 53) lagati. — **Okomito:** 1) mineral, 2) apaš, 3) rar, 4) ak, 5) Arad, 7) rat, 8) et, 9) Kosor, 10) omorika, 13) Asa, 15) iman, 17) polako, 18) Aron, 21) Mars, 23) ka, 25) moruna, 28) poredan, 29) Tivat, 31) sata, 32) ka, 32a) grijati, 36) ti, 38) olaka, 40) itam, 41) nikal, 44) anat, 46) Ivo, 47) opa, 49) al, 51) og.

Ispunjalka: Berane, Emona, Oplenac, Gospić, Risan, Apatin, Daruvar. — Od I—II Beograd.

Popunjalica: Vodoravno: 1) Милош, Сисак, 2) уман, сало, 3) мерак, сам, савит, 4) адам, нијан, вино, 5) сит, пас, лес, нар, 6) НП, сака, евин, та, 7) о, поток, рањав, и, 8) мед, кит (исправи: нешто живи, нешто — што живи...), 9) в, Толер, мириш, м, 10) се, мада, авет, те, 11) тло, вит, њен, лек, 12) рапа, пазар, ваза, 13) анали, рок, нијан, 14) када, мики, 15) отаче, сирак. — **Усправно:** 1) масно, Истра, 2) едип, елан, 3) Мурат, пет, онако, 4) имам, Содом, алат, 55) зак, бат, лав, Ида, 6) он, Пеко, едип, ал, 7) ш, сирак, ратар, е, 8) дој, зоб, 9) с, малер, мањак, с, 10) Не, Нева, ивер, ми, 11) Сас, Син, рен, лир, 12) алав, накит, ника, 13) Ковин, Вис, лајик, 14) инат, теза, 15) торањ, мекан.

Popunjalka: zelen, odakle, oderan, pivara, krvavo, Kosovo. — Od I do II: Zdravo.

Географска испуњалка: 1) Солун, 2) Осака, 3) Котор, 4) Одеса, 5) Ливно, 6) Итака, 7) Бачак (Б = Ч а не К што је тискарска погрешка у тексту испуњалке!) — Od I do II: Соколић.

KRIŽALJKA

ŠART ANTONIJE, naraštajac
Sokolskog društva Zagreb VIII

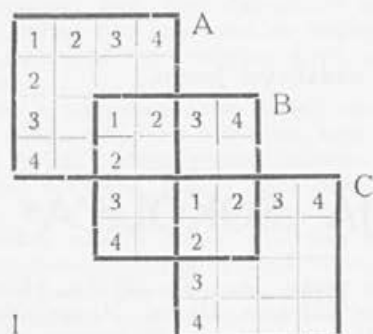


Vodoravno: 1) momčad (nogometna); 3) veznik; 6) staja za ovce; 8) poziv za pomoć; 10) francuski; zlato; 11) prijedlog; 13) začini; 14) gradić; 16) tropska životinja; 17) očevo otac (čakavski, padež); 18) gorski splet ili...; 20) jedinica za otpor; 22) oblik glagola piti; 23) lična zamjenica; 24) lijek za male rane; 26) mala ptica; 27) bolest na koži (č = ć); 28) proizvod mlijeka.

Okomito: 1) staja za ovce; 2) inicijali naše filmske glumice; 4) osovina; 5) ptica pjevica; 5) ruski pisac; 7) zbor (pjevača); 9) naraštajski list; 11) uže; 12) oblik glagola dodati; 14) domaća životinja; 15) usklik pri tjeranju mačke; 19) konac; 21) snaga; 23) djelo Tolstoja: »Rat i...«; 26) lična zamjenica.

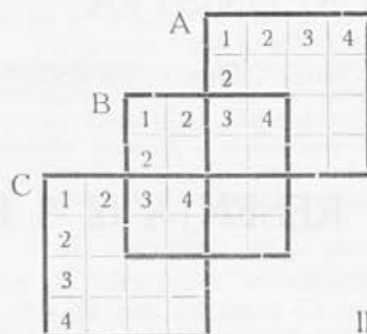
KOMBINOVANI MAGIČNI LIKOVI

S. SVOBODA,
Z a g r e b



I

Vodoravno i uspravno: A: 1) sitan novac; 2) jezero u Aziji; 3) grob; 4) oruđe. B: 1) nož; 2) koralni otok; 3) vodena površina; 4) grad u Siriji. C: 1) industrijska biljka; 2) grčka pokrajina; 3) jelo od testa; 4) reka u Jermeniji.



II

Vodoravno i uspravno: A: 1) šumska životinja; 2) planina u Rusiji; 3) roman od Emila Zole; 4) ribar. B: 1) francuska reka; 2) dragulj; 3) očekivanje; 4) proždrljiv. C: 1) ozleda; 2) nosač; 3) gola; 4) pribor za rad.

ZAGONETNA POSETNICA

ZLATKO VERITAS,
S a r a j e v o

BORIS SOKAL

Što je po zanimanju?

KRIŽALJKA

SART ANTONIJE, naraštajac
Sokolskog društva Zagreb VIII



Vodoravno: 1) šahovski izraz; 4) slovenski put; 7) uzak; 12) domaća životinja; 13) francuski vruće (fon.); 14) rudnik (vrsta crnogorice); 16) kapljica; 17) koji udara u bubanj (srp.); 18) riječna životinja; 19) prilog; 22) konac; 24) veznik; 25) mala patka (č = ć); 26) divlja zvijer; 27) bolest kože.

Oko mito: 2) konj; 3) apetit; 4) otsječeno stablo; 5) lična zamjenica; 6) naš otok; 8) naraštajski list (č = ć); 9) svećenik; 11) firma (marka) fotografskih aparata; 13) riječna riba; 15) određeno vrijeme; 16) sprat; 18) grad u Italiji; 20) izlazi iz dimnjaka; 22) lična zamjenica (pad.); 23) mala ptica (č = ć); 25) grčko slovo.